ॐ

॥ श्री काशी यात्रा विलासः ॥

॥ उदक् पूर्वा तीर्थयात्रा स्वपरानंददायिनी ॥
॥ महात्म्य स्तव संयुक्ता भाषापद्य विगुंफिता ॥१॥

॥ श्रीमन्मगनलालार्य तनुजो मणिशंकरः ॥
॥ आयाची पट्टनावासी लेखकश्च प्रकाशकः ॥ १ ॥

प्रथमावृत्तिः प्रत ५००.

संवत १९७७ सने १९२१.

अमदावाद.
श्री सत्यविजय प्रीन्टींग प्रेसमां शा. सांकलचंद
हरिलाले छाप्युं. पांचकूवा नवा दरवाजा.

॥ विनामूल्यं वितीर्यते ॥

|| ॐ ||

॥ श्री विश्वेश्वरो विजयतेतराम् ॥

॥ अथ श्री तीर्थयात्रा विचारः ॥

|| यद्यदाचरति श्रेष्ठ स्तत्तदेवेतरो जनः ||

|| सयत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते || १ || गीता ||

||ॐ नमःस्त्रुत्याय च पथ्याय च, नमःकाटयाय च नीप्याय च||
नमः कुल्याय च सरस्याय च, नमो नादेयाय च वैशंतायच ||
नमः कूप्याय चावटयाय च ||१|| यजुः, सं०अ.१६ मंत्र ३७ ||

|| तीर्थकरेभ्यश्च तीर्थेभ्यो नमो नित्यं नमोनमः ||

॥ तीर्थयात्रामहिमा ॥

तीर्थानि तीर्थकर सत्कृतानि, भांत्युत्तमान्युत्तमभारतेस्मिन् ||
अंत र्बहिः शुद्धिकराणि, यत्र, भक्त्याभ्रमन्तो न भवे भ्रमन्ति||
तीर्थानि तीर्थकर भूषितानि, चेत्तान्य तीर्थकर दूषितानि
तथापि-श्रद्धाभर सेवितानि, ह्यंतर्बहिः शुद्धि कराणि सन्ति||२||
तीर्थानि गंगा यमुना सरस्वती तटे तटे रम्यतराणि सन्ति ||
संसेव्यतान्येवतरां तरन्ति, श्रद्धा दया दान दमै र्मनुष्याः||३||
सत्रैरनेकैरपि तीर्थयात्रा शिष्टै र्विशिष्टा विमता पवित्रा ||

सदा भवत्रासहरा प्रशांति प्रदा परत्रेह च सत् शिवाय ॥४॥म.

यातॄन् या त्रायते पापात् यात्रा सापरिकीर्तिता ॥
भयापहा तीर्थयात्रा भवयात्रा भयावहा ॥ १ ॥

सदा महर्षि जुष्टांभः स्तीर्थ मित्यभिधीयते ॥
तीर्थंकरी तीर्थयात्रा परमानंद दायिनी ॥ २ ॥

तीर्थाभिगमनं पुण्यं पुण्यं तीर्थावगाहनं ॥
तीर्थे जप्तं हुतं दत्तं श्रेयः प्रेयः प्रदं परं ॥ ३ ॥

तीर्थेवासो सदैवास्तु तीर्थे साधु समागमः ॥
तीर्थंकरं स्मृतं तीर्थं तीर्थे वा मरणं वरं ॥ ४ ॥

तीर्थ सं सेवना दंहो जहात्य च्युत चेतनः ॥
तीर्थ संस्मरणं पुण्यं तीर्थे स्नायी विशुध्यति ॥५॥म॥

ऋषीणां परमं गुह्य मिदं भारत सत्तम ॥
तीर्थाऽभिगमनं पुण्यं यज्ञैरपि विशिष्यते ॥ १ ॥

तीर्थान्यनुसरनधीरः श्रद्दधानः समाहितः ॥
कृतपापो विशुध्येत किं पुनः श्रध्धयायुतः ॥१ ॥ भारते ॥
अद्भिः शुध्यन्तिगात्राणि बुद्धि र्ज्ञानेन शुध्यति ॥
अहिंसया च भूतात्मा मनः सत्येन शुध्यति॥१॥बौधायनः॥
गच्छन् तीर्थानि कौन्तेय धर्मो धर्मेण वर्धते ॥१॥भारते॥

॥ अथ तीर्थाधिकारिणः ॥

यस्य हस्तौ च पादौ च मन श्चैव सु संयतं ॥
विद्या तपश्च कीर्तिश्च स तीर्थफलमश्नुते ॥ १ ॥
परिग्रहादपावृत्तः संतुष्टो येनकेनचित् ॥
अहंकारनिवृत्तश्च स तीर्थ फलमश्नुते ॥ २ ॥
अकल्कको निरारंभो लघ्वाहारो जितेन्द्रियः ॥
विमुक्तः सर्व पापेभ्यः सतीर्थफलमश्नुते ॥ ३ ॥
अकोपनोऽमलमतिः सत्यसंधो दृढव्रतः ॥
आत्मोपमश्चभूतेषु सतीर्थफलमश्नुते ॥ ४ ॥
अश्रद्दधानः पापात्मा नास्तिकोऽच्छिन्नसंशयः ॥
हेतु निष्ठश्च पंचैते न तीर्थफलभागिनः ॥ ५ ॥ भारते ॥

॥ सतीनां विधवानां च पुत्राणां परमं हितं॥

॥ पति सेवा परोधर्मः सतीनां नापरोमतः ॥
॥ तीर्थस्नानार्थिनीनारी पतिपादोदकंपिबेत् ॥ १ ॥ म ॥
॥ एकाकिनी न विधवा तीर्थयात्रां परिभ्रमेत् ॥
॥ संबधीजनतंत्रास्या न स्वतंत्रा कदाचन ॥ २ ॥ म ॥
॥ मातापित्रोः परासेवा तीर्थेभ्योपिगरीयसी ॥
॥ उपेक्ष्य पितरौ पुत्रो न तीर्थ फलमश्नुते ॥ ६ ॥ म ॥

॥ कर्तव्यं तीर्थयात्रिणां ॥

सहाग्नि र्वा सपत्नीको गच्छे त्तीर्थानि संयतः ॥
प्रायश्चित्ती व्रती तीर्थे पत्नी विरहितोपि वा ॥ १ ॥
तीर्थयात्रां चिकीर्षुः प्राग् विधायोपोषणं गृहे ॥
गणेशं च पितृन विप्रान साधून् च्छक्त्या प्रपूज्य च ॥ २॥
कृत पारणको हृष्टो गच्छेन्नियमधृक् पुनः ॥
आगत्याभ्यर्च्य च पितृन् यथोक्त फल भाग्भवेत् ॥ ३ ॥
गच्छन् देशांतरं यस्तु श्राद्धं कुर्यात्तु सर्पिषा ॥
यात्रार्थ मिति तत्प्रोक्तं प्रवेशे न च संशयः ॥ ४ ॥ स्मृतयः ॥
कुलाऽऽवास ग्रामदेवान देवर्षिपितृमानवान् ॥
संतर्प्य श्रद्धया युक्तो यात्री कार्पटिको व्रजेत् ॥ ५ ॥ म ॥
दूरं मे मरणं युवाहमधुना धार्यं न चित्ते त्विति ॥
श्रोतव्यो निभृतं कृतांत महिषग्रैवय घंटारवः ॥
नैकटया त्पकटो त्कट श्रमघटा मप्राप्य हित्वा द्रुतं ॥
जीर्णा पर्णकुटीं ततः पटुमति र्गच्छे त्पुरीं धूर्जटेः ॥ १ ॥
काशीखंड. अ. २६ श्लो. १४९

॥ अथ तीर्थेति कर्तव्यता ॥

मुण्डनं चोपवासश्च सर्व तीर्थेष्वयं विधिः ॥

वर्जयित्वा कुरुक्षेत्रं विशालां विरजां गयां ॥ १ ॥
प्रयागे वपनं कुर्यात् गयायां पिंडपातनं ॥
दानं दद्यात्कुरुक्षेत्रे [illegible] तनुं त्यजेत् ॥ २ ॥
अर्घ्यमावाहनं चैव द्विजांगुष्ट निवेशनं ॥
विकर स्तृप्ति प्रष्णश्च तीर्थश्राध्धे विवर्जयेत् ॥ ३ ॥
नावाहनं न दिग्बंधो न दोषो द्रष्टि संभवः
सकारुण्यं च कर्तव्यं तीर्थ श्राध्धं विचक्षणैः ॥ ४ ॥
अवनेजनं पिण्डदानं पुनः प्रत्यवनेजनं ॥
दक्षिणा चान्न संकल्प स्तीर्थश्राध्धे त्वयंविधिः ॥ ५ ॥
देशं कालं च पात्रं च प्राप्य श्राद्धं समाचरेत् ॥
देशे काले च पात्रे च दत्तं भवति चाक्षयं ॥ १ ॥ म. ॥

॥ चतुर्विधानितीर्थानि ॥

मानसं दैहिकं भौमं जांगमं च चतुर्थकं ॥
चत्वार्येतानि तीर्थानि पावनानि मनीषिणां ॥१॥म.॥
मानसाद्यानि तीर्थानि शास्त्रोक्तानि विशेषतः ॥
काशीखंडे रसाध्याये, अगस्तिः प्राह स्वप्रियां ॥२॥म.

॥ तत्राद्यं मानसं तीर्थम् ॥ १ ॥

मानसान्यपि तीर्थानि सत्यादीनि च वै प्रिये ॥

एतानि मुक्तिदान्येव नात्र कार्या विचारणा ॥ २६ ॥

शृणु तीर्थानि गदतो मानसानि ममानघे ॥
येषु सम्यङ्नरः स्नात्वा प्रयाति परमां गतिं ॥ २९ ॥

सत्यं तीर्थं क्षमा तीर्थं तीर्थ मिन्द्रियनिग्रहः ॥
सर्व भूत दया तीर्थं सर्वत्रार्जव मेव च ॥ ३० ॥

दानं तीर्थं दमस्तीर्थं संतोषस्तीर्थमुच्यते ॥
ब्रह्मचर्यं परं तीर्थं तीर्थं च प्रियवादिता ॥ ३१ ॥

ज्ञानं तीर्थं धृति स्तीर्थं तप स्तीर्थं मुदाहृतं ॥
तीर्थानां परमंतीर्थं विशुद्धिर्मनसः परा ॥ ३२ ॥

* * * * * * *

निग्रहीतेन्द्रियग्रामो यत्र चैव वसे न्नरः ॥
तत्र तस्य कुरुक्षेत्रं नैमिषं पुष्कराणि च ॥ ४० ॥

ज्ञानहृदे ध्यानजले रागद्वेष विवर्जिते ॥
यः स्नाति मानसे तीर्थे स याति परमां गतिं ॥ ४१ ॥

आत्मा नदी संयम पूर्ण तोया, सत्यहृदाशीलतटादयोर्मिः ॥
तत्राभिषेकं कुरु पांडुपुत्र, न वारिणा शुध्यति चांतरात्मा॥ १॥भा.

काशी क्षेत्रं शरीरं त्रिभुवनजननी व्यापिनीज्ञानगंगा ॥

भक्तिः श्रद्धा गयेयं निजगुरुचरण ध्यानयोगः प्रयागः ॥
विश्वेशोयं तुरीयः सकल जनमनः साक्षिभूतोन्तरात्मा ॥
देहे सर्वं मदीये यदि वसति पुनःक्षेत्रमन्यत्किमस्ति॥१॥श्री.शं.

॥ शारीरं च द्वितीयकं ॥ २ ॥

मनोविशुद्धं पुरुषस्य तीर्थं, वाचां यमस्त्विन्द्रियनिग्रहश्च ॥
एतानि तीर्थानि शरीरजानि, स्वर्गस्यमार्गं प्रतिबोधयन्ति॥१॥

देव द्विज गुरु प्राज्ञ पूजनं शौचमार्जवं ॥
ब्रह्मचर्य महिंसा च शारीरं तप उच्यते ॥ १ ॥ गीता ॥
अंगुल्यग्रे भवे दैव मार्ष मंगुलि मूलगं ॥
ब्राह्ममंगुष्ठ मूले तु पाणिमध्ये प्रजापतेः ॥ १ ॥
मध्ये गुष्ठप्रदेशिन्योःपित्र्यं तीर्थं प्रचक्षते।का.खं.अ.३९-१७८
शारीर पंच सत्तीर्थी सदा कुर्वन् विमुच्यते ॥
शारीराण्यपि तीर्थानि कृच्छ्र चान्द्रायणादिनि ॥ म ॥१॥

॥ तृतीयं जांगमं तीर्थं ॥ ३ ॥

॥ ब्राह्मणा जंगमं तीर्थं निर्मलं सार्व कामिकं ॥
॥ येषां वाक्योदकेनैव शुध्यन्तिमलिनोजनाः ॥ १ ॥
॥ नह्यम्मयानि तीर्थानि न देवा मृच्छिलामयाः ॥
॥ ते पुनन्त्युरुकालेन दर्शनादेव साधवः ॥ २ ॥ भा. ॥

॥ [illegible]दाश्वदेवाश्च पवित्रं कृत्स्नमेकतां ॥
॥ व्रजे त्तन्मानसंतीर्थं यस्मिन्स्नात्वा[illegible]तोभवेत् ॥३॥श्री.शं.

॥ भौमंतीर्थं चतुर्थकं ॥ ४ ॥

॥ भौमानामपि तीर्थानां पुण्यत्वे कारणं श्रणु ॥ ४२ ॥
॥ यथाशरीरस्योद्देशाः केचिन्मेध्यतमाःस्मृताः ॥
॥ तथापृथिव्यामुद्देशाः केचित्पुण्यतमाःस्मृताः ॥ ४३ ॥
॥ प्रभावादद्भुताद्भूमेः सलिलस्य च तेजसा ॥
॥ पारंपर्यान्मुनीनां च तीर्थानां पुण्यता मता ॥ ४४ ॥
॥ सन्ति पुण्यजलानीह सरांसि सरितो मुने ॥
॥ स्थाने स्थाने च तीर्थानि जितात्माध्युषितानि च ॥
का. खं. अ. २९॥
॥ नदीषु देवखातेषु तडागेषु सरस्सु च ॥
॥ स्नानं समाचरे न्नित्यं गर्त प्रस्र वणेषु च ॥ १ ॥
॥ निपानादुध्धृतं पुण्यं ततः प्रस्रवणोदकं ॥
॥ ततोपि सारसं पुण्यं ततो नादेय मुच्यते ॥ २ ॥
॥ तीर्थतोयं ततः पुण्यं गांगतोयं ततोधिकं ॥३॥ अग्नि.पु.॥
॥ पुष्कराद्यानि तीर्थानि सन्ति भौमानि भारते ॥ १ ॥म.
॥ काशी काञ्ची च मायाख्या त्वयोध्या द्वारवत्यपि ॥
॥ मथुरा वंतिका चैताः सप्त पुर्यो त्र मोक्षदाः ॥ ६८ ॥

॥ नृणां पापकृतां तीर्थे पापस्य शमनं भवेत् ॥
॥ यथोक्तफलदं तीर्थं भवेत् श्रद्धावतां नृणां ॥ ६२ ॥
॥ तस्मा द्भौमेषु तीर्थेषु मानसेषु च नित्यश: ॥
॥ उभयो रपियः स्नाति स याति परमां गतिम् ॥ ४५ ॥
॥ ब्राह्ममाग्नेय मुद्दिष्टं वायव्यं दिव्य मेव च ॥
॥ वारुणं यौगिकं चैव सदास्नानं प्रकीर्तितं ॥ १ ॥
॥ अद्भिः शुध्यन्ति गात्राणि बुद्धि र्ज्ञानेन शुध्यति ॥
॥ अहिंसया च भूतात्मा मन: सत्येन शुध्यति॥ १ ॥बौधायन:॥
॥ एक द्वि त्रि चतु: स्नात उत्तमस्तूत्तरोत्तर: ॥
॥ चतुर्विधेषु तीर्थेषु य:स्नात:स सदा शुचि: ॥ १ ॥म.॥
॥ शुद्धो न्तर्मानसे तीर्थे भौमतीर्थाप्लुतो बहिः ॥
॥ संसेव्यजांगमंतीर्थं शारीर तीर्थकृत् कृती ॥ २ ॥ म. ॥

॥ इति शिवम् ॥

॥ काशी काशी शिव: काशी, काशी काशी शिवः शिव:शिव:॥
॥ त्रिवार संस्मरन् नित्यं, काशीवासफलं लभेत् ॥ १ ॥
॥ ॐ शान्ति: शान्तिः शान्ति: ॥

॥ पृष्ठ ३२ परिशिष्टम् ॥

॥ भवानीं दंडपाणिं च जैगीषव्यगुहां नुमः ॥

---

[१]॥ मात र्भवानि तव पादरजो भवानि ॥
॥ मात र्भवानि तव दासतरो भवानि ॥
॥ मात र्भवानि न भवानि यथा भवेऽस्मिन् ॥
॥ त्वद्भाग् भवान्यनुदिनं न पुन र्भवानि ॥ १ ॥

॥ श्रीपूर्णभद्रात्मजरत्नभद्रागर्भोद्भव श्रीहरिकेश यक्ष ॥
॥ श्रीदण्डपाणे त्र भवत्प्रसादा न्निर्विघ्नवासोस्तुशिवायकाश्यां ॥ २ म. ॥

[२]॥ श्रीरत्नभद्रांगजोद्भूत पूर्णभद्रसुतोत्तम ॥
॥ निर्विघ्नं कुरु मे यक्ष काशीवासं शिवाप्तये ॥ ३ ॥
॥ काशी वासकृते समागतवता श्रीमंदराद्रेः पुरा ॥
॥ जैगीषव्यमुनि र्गुहाश्रित उमाकन्तेन दृष्ट श्चिरात् ॥
॥ आदावेव कृतादरेण मुनिना यत्रेडितः पूजितः ॥
॥ जैगीषव्य गुहाश्रितो विजयते ज्येष्ठेश्वरः शंकरः ॥ ५ ॥ म. ॥

---

१ काशी खंड.अ.६१ श्लो.१३७ ॥ २ का.खं.अ.३२श्लो.६९अष्टकं.

॥ श्री काशी यात्रा विलासः ॥

॥ ॐ नमस्तीर्थ्याय च, कूल्याय च. ॥

॥ हिरण्यशृंगं वरुणं प्रपद्ये, तीर्थं मे देहि याचितः ॥ श्रुतिः ॥
॥ नमोन्तर्यामिणे नित्यं सच्चिदानंदमूर्तये ॥
॥ उदक् पूर्वां तीर्थयात्रां कृत्वा स्मृत्वा लिखाम्यहं ॥ १ ॥
॥ सरस्वती च यमुना गंगा त्रिपथगामिनी ॥
॥ उदक् पूर्व प्रदेशस्था स्तिस्रो नद्यः पुनन्तु मां ॥ २ ॥
॥ स्मृत्वा महर्षिजुष्टांभः, त्र्यम्बकेशं विश्वमंगलं ॥
॥ उदक् पूर्वा तीर्थयात्रा ह्युल्लासै स्त्रिभिरुच्यते ॥ ३ ॥
॥ प्रकीर्णः प्रथमोल्लासः, काशी यात्रा द्वितीयकः ॥
॥ प्रकीर्णश्चान्तिमोल्हासो यात्रोल्हासास्त्रयः शिवाः ॥ ४ ॥
॥ वेदांन्तकोविदाऽयाची मणिशंकरशर्मणा ॥
॥ निरूप्यंते यथाशक्ति यात्रोल्हासा यथामति ॥ ५ ॥

॥ अथ यात्राऽभिक्रमः ॥

॥ धर्मक्षेत्र पवित्र भारत भुवि प्रख्यात तीर्थान्यति ॥
॥ निःश्रेयोऽभ्युदयायसन्ति सततं जुष्टानि तीर्थंकरैः ॥
॥ यात्रा, स्नान, निवास, दर्शन, तपश्चर्याश्चतत्तत्स्थले ॥
॥ श्री विश्वेश कृपावशाद्भवतिचेद्भाग्योदयो भाव्यते ॥ १ ॥

॥ श्रीपुष्करं, कुरुक्षेत्रं, हरद्वारं, च माथुरं ॥
॥ तीर्थराजं प्रयागं च, श्रीवारायणसि मुत्तमां ॥ १ ॥
॥ गादाधरं गयातीर्थं, वैजनाथं, महेश्वरं ॥
॥ कालकालीं महाकालीं सर्वसिद्धिप्रदां शिवां ॥ २ ॥
॥ जगन्नाथं जगद्वंद्यं, शिवं श्रीभुवनेश्वरं ॥
॥ द्वादशैतानि तैर्थ्यानि, कृतयात्रः स्मराम्यहं ॥ ३ ॥

શા. વિ. છંદ.

શ્રી વિશ્વેશ્વરને સ્મરી સ્વ હૃદયે શ્રીતાતપાદાબ્જને
શ્રીમત્પુષ્કરરાજ આદિ સઘળાં પુણ્યે સ્મરી તીર્થને;
શ્રીગંગા યમુના વિરિંચિતનયા આદિ પ્રવાહો સ્મરી
પ્રોત્સાહે નિજ તીર્થ દર્પણ લખું, વિદ્વદ્વરોને વરી. ૧

શ્રીમત્પુષ્કરરાજ, જેપુર, અને દિલ્હી, કુરૂક્ષેત્ર થૈ
શ્રીમાયાપુર, ગાંગતીર હરનાદ્વારે ત્રિરાત્રી રહી,

સઘે રાવળપીંડિયે પણ જઈ દીપોત્સવી ત્યાં કરી
સ્નાનાર્થેં યમબીજ યામુન જળે, આવ્યો મથુરાપુરી. ૨
શ્રીકૃષ્ણાતટ કૃષ્ણની પ્રિયપુરી મધ્યે ત્રિરાત્રી ઠરી
ન્હોઆ્યા સર્વ પ્રયાગરાજ હરખે યાત્રી ત્રિવેણી તટે,
શ્રીગંગાતટ વિશ્વનાથ નગરી મુક્તિપ્રદાતા પુરી
ન્હોઆ્યા કાર્તિક પુર્ણિમા ગ્રહણના યોગે સુનિશ્ચે કરી ૩
સારી શ્રાદ્ધ ગયા; ગયા, દરશને શ્રીવૈજનાથેશજી
કાલીદર્શન હર્ષ વર્ધન કરી, ભેટી જગન્નાથજી,
પૂજી શ્રીભુવનેશ, નાગપુર થૈ શ્રીનંદમારે થઈ
આવ્યા પાટણ ઘેર ચાર મહિને, યાત્રા કરીને સહી. ૪
યાત્રા શકત્યનુસાર ચાર મહિના જે જે સ્થળોયે કરી
તે હેવાલ યથાનુભૂત સઘળો અત્રે લખું સંસ્મરી,
આમર્ણાંત સદા થતાં સ્મરણ તે પુણ્ય સ્થળો તીર્થનાં
સંવર્ધે શુભ વાસના હૃદયમાં, ખુલ્લા પથો સ્વર્ગના ૫

॥ अथ यात्रो पक्रमः ॥

શ્રીમદ્વિક્રમ ઓગણીસશત ને પચ્ચાસની શાલમાં
યાત્રા ભાદ્રપદે પ્રયાણ જ કરી કીધી હતી હર્ષમાં,
શ્રીગંગા ગુરૂ વિશ્વનાથ સુકૃપા પ્રારબ્ધ યોગે થતાં
યાત્રા પૂર્ણ કરી પ્રસન્ન મનથી નિર્વિઘ્ન આવ્યા હતા. ૧
યાત્રા પૂર્વ કરી કુટુંબસહિતે તેની રહી ભાવના
સઘે ખાસ નિમિત્તથી પુનરપિ યાત્રાર્થે થૈ કામના,

સ્વાભિપ્રાય નિવેદતાં હરખથી નિશ્ચે કરી આખરે
યાત્રાર્થે સહુ આવવા મન કર્યું, મિત્રે ઉમાશંકરે. ૨
બે મિત્રો મદદે હરીભજનને સાથે લઇને અમે
સન્મૌહુર્ત પ્રયાણ પાટણથકી કીધું સુખે સોધમે,
પ્રારબ્ધે અણચિંતવી બહુ કૃપા શ્રીવિશ્વનાથે કરી
ઇષ્ટોને પ્રણમી પ્રસન્ન મનથી યાત્રા જઇએ ફરી. ૩
ધર્મક્ષેત્ર પવિત્ર ભારતવિષે તીર્થંકરોએ કર્યાં
છે નિશ્રેયસ તેમ અભ્યુદયદ, પ્રખ્યાત તીર્થો ઘણાં.
યાત્રા, સ્નાન, નિવાસ, દર્શન, તપશ્ચર્યા, તહાં થાય જો,
તો આ માનવ જન્મની સફળતા લેખાય, સદ્ભાગ્ય જો. ૪

॥ अथ प्रकीर्णयात्रा प्रथमोल्हासः ॥ १ ॥

સાનંદે સતતે સ્મરી સ્વહૃદયે **શ્રીકાશિવિશ્વેશને**
સંભારી નિજ તાતપાદ ગુરૂને **શ્રીકેશવાનંદને**,
મિત્ર પ્રેરિત સંસ્મરી સ્વહૃદયે તે તીર્થયાત્રા બધી
યાત્રાનો સઘળો યથામતિ લખું, હેવાલ આનંદથી. ૧
શ્રીમદ્વૈક્રમ ઓગણીસશત ને પંચોતરા વત્સરે
આસો શુકલ ત્રયોદશી શુભતિથે વારે શુભે મંગળે,
ઉમાશંકર મિત્ર સાથ હરખે લૈયો લઈ સાથમાં
યાત્રાકાજ કરી પ્રયાણ પુરથી બેઠા સુખે રેલમાં ૨
આવ્યું સ્ટેશન ખાસ સિધ્ધપુરનું ત્યાં ઉતરી રાતરે

ઠેરી એક પહોર આપ્તજનને સ્નેહે મળી આદરે,
શ્રીગોવીંદ તથૈવ માધવપદે પ્રેમે પ્રણામો કરી
શ્રીસારસ્વતતીર વંદન કરી, ચાલ્યા સઊને મળી. ૩
આવ્યું સ્ટેશન "ફાલના" તરત ત્યાં આવ્યો ઉરે ઉલરો
પૂજી શંકરને પ્રયાણ કરવા, ન્હેનો વિસામો કર્યો,
શિષ્યે સ્ટેશન માસ્તરે ધનજીયે શ્રીકેશવાનંદના
પૂર્વે શંકરની શિવાલય કરી કીધેલ પ્રસ્થાપના. ૪
જ્યાંથી આથમણે સમીપ શિવજી શ્રી નીમળાનાથ છે
પૂર્વે પર્વતમાં પ્રસિદ્ધ પરશૂરામેશ પૂજાય છે,
પૂજી શંકરને પ્રસન્ન મનથી તે ફાલના સ્ટેશને
નૈવદ્ય પ્રભુને નિવેદન કરી કીધું સુખે ભોજને. ૫
ત્યાંથી ચૌદશરાત ભોજન કરી રેલે ચઢીને અમે
પૂર્ણાહે અજમેર સ્ટેશન પરે ન્હોચ્યા સુખે પૂનમે,
આવીને અજમેર, પુષ્કર જવા સઘે કરી નિશ્ચય
શોધ્યો સામાન મૂકવા ન ફિકરે સદ્ધર્મશાળાશ્રય. ૬
મૂકીને અજમેર સામાન બધો સદ્ધર્મશાળાવિષે
હર્ષે પુષ્કરરાજ સત્વર જવા, થૈ સ્વાર ટાંગાવિષે,
કીધો પુષ્કરમાં મુકામ સુખથી અત્યંત આનંદમાં
શ્રીમાળી કુળ દેવતા ભગવતી લક્ષ્મીતણા સ્થાનમાં. ૭

॥ श्रीपुष्कर मादितीर्थम् ॥

॥ स्वच्छं चंद्रावदातं करिकरमकर क्षोभसंजातफेनं ॥
॥ ब्रह्मध्यान प्रसक्तै र्व्रतनियमयुतैः सेवितं विप्रमुख्यैः ॥
॥ ओंकारालंकृतेन त्रिभुवनगुरुणा ब्रह्मणा दृष्टिपूतं ॥
॥ पुण्यं धर्माऽर्थ मोक्षप्रद मघहरं पुष्करं नः पुनातु ॥ १ ॥
॥ स्वच्छे पुष्कर तीर्थराजनिकटे यज्ञस्थलः पर्वतः ॥
॥ मासे कार्तिक शुक्ल पंच दिवस स्नानं सदा पुण्यदं ॥
॥ पूज्यो यत्र वराह विष्णुसहितो रुद्रः पुराणः प्रभुः ॥
॥ सर्वं तीर्थमयं सदा कृतयुगं ब्रह्मैव तत्पुष्करं ॥ २ ॥
॥ श्रीनागाचल यज्ञपर्वततटे पुण्यंसरः पुष्करं ॥
॥ तप्तुं साधु समाश्रितं मुनिवरैः प्रांचैस्तपोदुष्करं ॥
॥ त्रैलोकीप्रथितं त्रिपुष्कर मिति ब्राह्मं, शिवं, वैष्णवं ॥
॥ श्रीमत्पुष्करमाद्यतीर्थममलं, यात्री पवित्रं श्रये ॥ ३ ॥
॥ त्रीणिशृंगाणि पुण्यानि, त्रीणि प्रस्रवणानि च ॥
॥ पुष्कराण्यादिसिद्धानि, तापत्रितयशांतवे ॥ ४ ॥

એકાંતે સુખથી નિવાસ કરવા છે યોગ્ય સંસ્થાન તે
લક્ષ્મીમંદિર, જ્યાં વિભક્ત વિરચી છે ધર્મશાળા બધે,

પાટણથી અજમેર રેલ્વે ભાડું રૂા. ૩-૧૨-૦

શ્રીમાળી મરૂદેશના વરસના મેળે મળે કાર્તિકે
યાત્રી ગુર્જર માળવી પણ કરે વિશ્રામ તે સ્થાનકે, ૮
ત્યાં **શ્રીભૈરવશંકરાત્મજ** વસે, નામે **વજેશંકર**
શ્રીમાળી દ્વિજ તીર્થગોર સુગુણી વાસિષ્ટ પારાશર,
શાંત બ્રાહ્મણ તે અતીવ વિનયી છે યોગ્ય કૌટુંબિક
સર્વે યાત્રિકને સુખપ્રદ સદા સંસ્થાન સંરક્ષક. ૯
શ્રીમાળી દ્વિજ બાંધવો ! સરવથા તે યોગ્ય સંસ્થાનનું
યાથાશક્તિ ધને સુરક્ષણ કરો, છે સ્થાન તે ધર્મનું,
લક્ષ્મી પૂજક ગોરનું પણ કરો સન્માન તે સ્થાનકે
તે સંસ્થાન સુરક્ષણીયતર છે, છે દાનને પાત્ર તે ૧૦
શ્રીલક્ષ્મીસદને નિરાત્ર નિવશી, તે આદિતીર્થોત્તમે
ન્હાઇ નિર્મળ બ્રહ્મ પુષ્કર જળે, નિત્યે ત્રિકાળે અમે,
તીર્થ શ્રાદ્ધ કરી. સ્વશકિત સરખાં દૈ દાન ને ભોજનો
કર્તો દર્શન દેવનાં બહુ ફરી, આનંદ વાધે ઘણો. ૧૧
શ્રીપૈતામહ યજ્ઞકુંડ વિલસે, શ્રીપુષ્કરાકાર તે
સાવિત્ર્યાદિક દેવતાલય ચતુઃ સ્થંભો સમા પર્વતે,
બ્રહ્મા, આદિ વરાહ, ને અટમટેશાદિ, પ્રસિદ્ધો ઘણાં
પ્રાચીનો સુરમંદિરો નિરખતાં, આનંદ વાધે ઘણો. ૧૨
છે અર્વાચિન મંદિરો પણ ઘણાં શાળા વિશાળા ઘણી
બાંધેલા શુભ ઘાટ ઠાઠ અતિશે શોભા દિસે તીર્થની,
એકાંતે કરતા નિવાસ નિરખ્યા સિદ્ધો તપસ્વી ઘણા
કર્યે ખાસ નિવાસ તત્ર સતતે, સદ્ભાગ્ય જો આપણાં. ૧૩

પાસે સન્મુખ નાગપર્વતપરે શોભા દિસે સ્વર્ગની
કુંડો નિર્મળનીર પૂર્ણ નિરખ્યા, જોઇ ગુફાઓ ઘણી,
દેવર્ષી મુનિ આશ્રમો પણ ઘણા જોયા સુસોહામણા
નિત્યોદ્યાન સમાન ભૂમિ નિરખી, આનંદ વાધે ઘણા. ૧૪
વૈરાગી વસતા ઘણાક નિરખ્યા અદ્યાપિ ત્યાં તાપસો
ખાવાને બહુ કંદ મૂળ ફળ છે, વિક્ષેપ છે ના કશો,
એકાંતે સુખવાસ ખાસ કરવા છે યોગ્ય તે ભૂમિકા
દેવોદ્યાન સમાન તે સુખદ છે સર્વંતું શોભાસ્પદા. ૧૪
પ્રાચી તત્ર **સરસ્વતી** પણ નદી, થોડેક દૂરે વહે
વિષ્ણુ, બ્રહ્મા શિવ, ત્રિપુષ્કર સદા નીરે ભરેલાં રહે,
મોટાં મધ્યમ બ્રહ્મ પુષ્કર જળે યાત્રી સહુ ન્હાય છે
ખંતીલા વિરલા ત્રિપુષ્કર વિષે સ્નાનાર્થં કો જાય છે. ૧૬
છોગાલાલ સદૈવ નૈષ્ઠિક તહાં વાસી સ્વજાતી મળ્યા,
સ્વામી સોજતના વળી **ગરિધરાનંદ** પ્રતાપી મળ્યા,
બ્રહ્માનંદતણા ગયા ભજનના સદ્ગ્રંથકારાશ્રમે
નાના રાજસ ઠાઠ તત્ર નિરખી આશ્ચર્ય પામ્યા અમે. ૧૭
સ્થાને પુષ્કરરાજના તટપરે બ્રહ્મા સમર્ચાય છે
સાવીત્રી જગદંબ પર્વતપરે બેઠેલ પૂજાય છે,
એવાં અદ્દભુત સ્થાનકો નિરખતા, ભાવે ભજી દેવતા
સંતોનાં પણ દર્શનો બહુ કરી, આનંદ ત્યાં પામતા. ૧૮
શ્રીલક્ષ્મીસદને ત્રિરાત્ર નિવશી, દૈ દાન વિપ્રાદિને
વંદી **પુષ્કરરાજને** પરવર્યા ત્યાંથી તૃતીયા દિને. ૧૯

શ્રી जयपुर-दिल्ली.

આવીને અજમેર સ્ટેશનપરે તે ધર્મશાળાવિષે
સઘે સામાન તે સુરક્ષિત લઇ બેસી સુગાડી વિષે.
તે રાતે જલદી જઈ જયપુરે સદ્ધર્મશાળાશ્રમે
સૂઇ રાત રહ્યા અમો ત્રણુ જણા, આનંદથી વિશ્રમે. ૨૦
રાતે વાયડ ગામનો પણ તહાં યાત્રા કરી આવતો
ભેગો શંઘ થયો, મળ્યા સરવને, હરખ્યાં મળી સર્વ કો,
ત્યાં પીતાંબર નામ સેવક મળ્યો, તેણે કરી ચાકરી
બીજે દી પણ નોકરી બહુ કરી; શંઘે સધાવ્યો ઘરી. ૨૧
પ્રાતઃ કૃત્ય કરી, સુખે તરૂતળે રાંધી સુખેથી જમી
મધ્યાન્હે પુરમાં ત્રણે પરવર્યા જોવા અમે ઉદ્યમી;
શોભા તે પુરની ઘણીજ નિરખી, રાજવ્યવસ્થા બધી
ભાળી અદ્ભુત વેધશાળ પણ ત્યાં આનંદ પામ્યા અતિ. ૨૨
સંધ્યા [1]કેશવલાલના ઘર કરી, પી, ન્હાયથી ન્હાયને
આસો કૃષ્ણ ચતુર્થિયે જયપુરે સૂતા સુખે સ્ટેશને,
પ્રાતઃ પૂનમના દિને પરવરી દિલ્લી સધાવ્યા સુખે
કીધો સ્ટેશનપાસ વાસ સુખથી સદ્ધર્મશાળા વિષે. ૨૩
તે રાતે સુખથી કરી શયન ત્યાં ઊઠી પ્રભાતે અમે
રાંધીને જલદી જમી પુર વિષે, જોવા ગયા ઉદ્યમે,
આવીને અટપી લઇ તરત તે આવ્યા અમે સ્ટેશને
રાતે ટીકટ લૈ પ્રયાણ કરીયું, જોવા કુરૂક્ષેત્રને. ૨૪

રેલ્વે ભાડુ—અજમેરથી, જેપુર રૂ.૧—૬—૦ જેપુરથી દિલ્લીરૂ.૧—૧૦—૦

૧ સિદ્ધપુરના તપોધન બ્રા. કે. અમીરામ. સુ. ઝાલીજી રાણીના નોહરે.

॥ अथ श्री कुरुक्षेत्र यात्रा ॥

कुरुक्षेत्रं वै देवानां देवयजनं
सर्वेषां भूतानां ब्रह्मसदनं ॥ इति श्रुतेः ॥ १ ॥
॥ देवा वै सत्र मासत×××तेषां कुरुक्षेत्रं वेदिरासीत् ॥ २ ॥
॥ धर्म क्षेत्र मुदाहरन्ति मुनयो, यद्देव यागाभिधं ॥
॥ द्राषवत्युदिची, तथैव च सरस्वत्याश्च याम्ये श्रितं ॥
॥ आहत्यामवगाहनं, वितरणं, सूर्योपरागे शुभं ॥
॥ श्रौत स्मार्त पुराणविश्रुतमहः क्षेत्रंकुरोः पातु नः ॥ १ ॥
॥ प्राचीयत्रसरस्वती प्रवहति श्रौतश्रुता पावनी ॥
॥ आवाताहत पांसवोपिकुरुगाः सद्योविशुद्धिप्रदाः ॥
॥ संतप्तुं निरुपद्रवं बहुमतं दान्त प्रशान्तात्मनां ॥
॥ श्रौतस्मार्तपुराणविश्रुतमहः क्षेत्रंकुरोः पातु नः ॥ २ ॥
॥ पृथिव्यां नैमिषंतीर्थ मंतरीक्षे च पुष्करं ॥
॥ त्रयाणामपिलोकानां कुरुक्षेत्रं विशिष्यते ॥ १ ॥

મધ્યાન્હે શિવ સપ્તમી દિન કુરૂક્ષેત્રે પહોચ્યા અમે
પાસે સ્ટેશનની મુકાન કરિયો સધ્ધર્મશાળાશ્રમે,
સાથે બ્રાહ્મણને લઇ હરખતા સ્નાનાર્થ તીર્થે ગયા
નાના તીર્થજળે પ્રસન્ન મનથી નિઃપાપ ન્હાઈ થાયા ૨૫

રેલ્વે ભાડું–દિલ્હીથી કુરૂક્ષેત્ર રૂા. ૧–૮–૩

તીર્થ સ્નાન સ્યમંત પંચક અને શ્રીસ્થાણુ તીર્થે કરી
ન્હાઈ કૌરવકુંડ નિર્મળજળે શ્રીસૂર્યકુંડે વળી,
પ્રાચી યત્ર સરસ્વતી પ્રવહતી ત્યાં સ્નાન કીધું અમે.
સાર્યું શ્રાદ્ધ, સરસ્વતી જળ ભરેલા કુંડતીર્થે અમે. ૨૬
શ્રીસ્થાણેશ્વર, ભદ્રકાળિ યજને આનંદ પામી અમે
માર્ગે મુખ્ય સુરાલયો પ્રણમતા, આવ્યા સુખે સ્વાશ્રમે,
તીર્થો યત્ર ઘણાંક ચોજનદશે દેખાય, દેવાલયો
સાધી શકત્યનુસાર સ્વલ્પ સમયે, માન્યો અમે તો ભયો, ૨૭
ભાળી તત્ર સરસ્વતી પ્રવહતી, પુણ્યોદયે તે સમે
તત્ર સ્નાન કરી પ્રસન્ન મનથી, આનંદ માન્યો અમે,
મધ્યાન્હોત્તર નિત્યકર્મ અટપી, શ્રીબ્રહ્મપુત્રાતટે
આનંદે ઘૃતપકવ, ભોજન કરી, વંદી સધાવ્યા પથે. ૨૮
કુંડે તત્ર કુબેરના પ્રથુદકે સદ્ધર્મશાળાશ્રમે
સંન્યાસી કરતો નિવાસ નિરખ્યો એકાંતવાસી અમે
એકાંતે કરવા નિવાસ અવની છે, તે કુરૂક્ષેત્રની
ધર્મક્ષેત્ર ગણાય તેજ અવની, છે જ્ઞાન વૈરાગની. ૨૯
ધર્મક્ષેત્ર ગણાય ચોજનદશે, નામે કુરૂક્ષેત્ર તે
કર્દું કોરવ પાંડવાદિકતણા સંગ્રામનું સ્થાન તે,
મ્હોટું તે જગમધ્ય પાણિપતનું મેદાન લેખાય છે
કાઠી ઊખર ને સપાટ સઘળી તે ભૂમિ દેખાય છે. ૩૦
પુણ્ય શ્રીકુરૂક્ષેત્ર અભ્યુદય ને નિઃશ્રેયસ સ્થાન છે
શ્રૌત સ્મર્ત પુરાણગીત મહિમા જેનો જગત્ જાણ છે,

ધૂળી તે કુરૂક્ષેત્રની પવનથી ઊડી લગે અંગ તો
પાપી પાવન થાય, ને પરભવે સ્વર્ગે ઠરે તે મજો. ૩૧
પણચે શ્રીકુરૂક્ષેત્રમાં બહુ ફરી, પ્રાચીન જોયાં ઘણાં
તીર્થો, મંદિર, આશ્રમો, શ્રમહરાં, સાંજે ગયા સ્થાનમાં,
કીધું ભોજન રાત્રિયે, સુખથકી નિશ્ચંત સૂઈ રહ્યા
પ્રાતઃ સત્વર સ્નાન ભોજન કરી, ગાડી સમીપે ગયા. ૩૨
બેઠા ટીકટ લૈ ત્રણે જણ અમો હર્ખે હરદ્વારની
વાગ્યા કે અગિયાર આઠમદિને ગાડી ચલી આગની,
અંબાલા, શાહરાન, લકશર થઇ અત્યંત આનંદમાં
બીજે દી નવ વાગતાં હરખથી પ્હોંચ્યા હરદ્વારમાં ૩૩

॥ अथ श्री हरद्वार क्षेत्र यात्रा ॥

॥ मायाक्षेत्रमुदाहरन्ति मुनयो, माया विमोकं महत् ॥
॥ पाशै यत्र कदापि पाशयति नो माया हि सा वैष्णवी ॥
॥ तद्विष्णोः परमंप्रयान्ति सुपदं यत्राप्लुताः प्राणिनः ॥
॥ श्रीगंगातट पावितं हरिहरद्वारं सदा पातु नः ॥ १ ॥
॥ श्रीकैलास महालय प्रविशतां द्वारं प्रशांतिप्रदं ॥
॥ बद्री द्वार हिमाद्रिशोभिततटं द्वारं सदा स्वर्गतेः ॥
॥ गंगाद्वार मिदं पवित्रममलं संसेवितं तापसैः ॥

રેલ્વે ભાડું–કુરૂક્ષેત્રથી હરદ્વાર રૂ. ૨–૨–૦

। श्रीगंगातट पावितं हरिहर द्वारं सदा पातु नः ॥ २ ॥
॥ क्षेत्रं द्वादशयोजनं सुविततं यत्रग्न यागालयं ॥
॥ दक्षेशादिपुरातनैः प्रथित सद्देवालयैः शोभितं ॥
॥ संसाराध्वनिदाघतापशमनं, तापत्रयोन्मूलनं ॥
॥ श्रीगंगातट पावितं हरिहर द्वारं सदापातु नः ॥ ३ ॥
॥ गंगाद्वारविगाहित स्त्वथकुशावर्ते च नीलाचले ॥
॥ श्रीबिल्वेश समाप्लुतः कनखले स्नात्वा विमुच्येन्नरः ॥
॥ कुंभे देवगुरावगाहनफला यत्रास्ति यात्रा महत् ॥
॥ श्रीगंगातट पावितं हरिहर द्वारं सदा पातु नः ॥ ४ ॥
॥ यत्राद्याश्रमिणः पठन्ति बहवो ब्रह्मर्षिवर्याश्रमे ॥
॥ श्रौतस्मार्तरतानिवृत्तिनिरता धन्यागृहस्थाःस्थिताः ॥
॥ एकांताश्रिततापसाश्च यतयो मोक्षैककामाः श्रिताः ॥
॥ यत्रैषां सुतरां समागमसुखं क्षेत्रं हरेः पातु तत् ॥ ५ ॥
॥ स्वर्धुन्याः श्रुतिविश्रुताह्यविरतं झंकारवाः पातु नः ॥
॥ पात्वैतद्धहिरंतरंगशिवदं गंगामृतास्वादनं ॥
॥ गंगोत्तुंगतरंगदर्शनकृते चक्षुर्द्वयपक्षास्तु नः ॥
॥ श्रीगंगाजलबिंदवस्त्वघहराः स्पृष्टाः सदा पांतु नः ॥ ६ ॥
॥ दूरेत्यक्तमलः पवित्रकरपाद् कृत्वा पवित्रं तनुः ॥
॥ संध्या स्नानरतः सदा त्रिषवणं गंगातटेस्यामहं ॥

॥ आघ्रेयः सुरभीः सदा सुरसरि द्रुंधोस्तु मोदप्रदः ॥
॥ श्रीगंगार्चनवंदनैः प्रतिपदं वाच्यस्तु गंगाजपः ॥ ७ ॥
॥ श्रीगंगाजल पाविते हरिहर द्वारे निवासोस्तु नः ॥
॥ सत्संगोस्तु सदा विमुक्तिफलदो गंगातटे पावने ॥
॥ श्रीगंगाजलनिर्मलं मम मनः स्यान्निर्विकल्पं सदा ॥
॥ श्रीगंगातट पावितं हरिहर द्वारं सदैवास्तु नः ॥ ८ ॥
॥ हरिद्वाराष्टकं भक्त्या मणिशंकर शर्मणा ॥
॥ अयाचिना कृतं सद्यो हरिद्वारालये पुनः ॥ ९ ॥

શ્રી ગંગાતટ ખાસ ચાર દિવસો નિર્બાધ તીર્થોત્તમે
આનંદે નિવશી, કરી બહુ ફરી, સત્પંચતીર્થી અમે,
ગંગાદ્વાર, તથા કુશાવરત, ને બિલ્વકેશ તીર્થોત્તમે
ન્હાયા નીલગિરી, અને કનખલે, એ પંચતીર્થી અમે. ૩૪
શ્રીમાળી દ્વિજ ગોર સૂર્યમલજી છે હંસરાજાત્મજ
ગંગાતીરપરે વસે શ્રવણુજીનાથાશ્રમે તે દ્વિજ,
તે ગંગાતટ આશ્રમે દિન બધો ગાળી, ફરી સોધમે
રાતે પૂરણુનાથના મઠ વિષે સૂઈ રહેતા અમે. ૩૫
ઊંચા પર્વતથી પડી ઝડપથી ઝંકાર કર્તી સદા
ગંગા ઉત્તર દક્ષિણે પ્રવહતી, રાજે વિમુક્તિ પ્રદા.
પૂર્વે પર્વત ને અનૂપ અવની છે સ્વર્ગભૂમી યથા
ઝુકેલાં ફળ ફૂલથી તરૂઘટા, આનંદદાઈ સદા. ૩૬

કાંઠે આથમણે પવિત્ર પુર છે, નામે હરદ્વાર તે
શાળા, આશ્રમ, ને મઠો, પણ ઘણા, છે ઠાઠ ગંગાતટે,
પેલેપાર જઈ શકાય, પણ તે છે દુર્ગમા પથ્થરે
જોયું પાર જઈ અનૂપ વન તે, છે સ્વર્ગ શોભા ખરે. ૩૭
સત્રો અન્નતણાં સદાવ્રત ઘણાં વિશ્રામનાં આશ્રમો
પુણ્યાત્મા ધનવંત શેઠ, નૃપનાં, છે ચાલતાં હાલમાં,
વિદ્યાર્થી ભણતા સુખે, નિવસતા ભક્તો તજી કામના
શ્રીગંગાતટ ખાસ વાસ કરતા, મ્હાલે મહાંતો ઘણા. ૩૮
ગંગાદ્વાર વિશિષ્ટ ગાંગ જળમાં સ્નાને થઈ પાવના
કીધું સ્નાન સમીપ ગાંગતટના કુંડે કુશાવર્તના,
વિશ્રામ્યા, નવમી દિને સુરનદી તીરે સુખે રાત્રિયે
પ્રાતઃકૃત્ય કરી પછી કનખલે, ન્હાવા ગયા હર્ષિતે. ૩૯
મધ્યાન્હે પગ ચાલતા કનખલે, પ્હોચ્યા સુખે યોજને
વિશ્રામ્યા સુખ સ્નાન તર્પણ કરી બાંધેલ ગંગાતટે,
સામે દર્શન નીલ પર્વતતણું ગંગાતટેથી કર્યું
દેખ્યું દૂરથકી પ્રસન્નમનથી સોપાન તે સ્વર્ગનું. ૪૦
બાંધેલાં બહુ આશ્રમો નિરખતા ગંગાતટેથી સરી
કીધું દર્શન દક્ષયજ્ઞ સ્થળનું, દક્ષેશ પૂજા કરી,
છે બાંધેલ વિશાળ આશ્રમ તહાં ગંગાતટે ઉત્તમ
એકાંતે સુખવાસ ખાસ કરવા કરવા છે યોગ્ય તે આશ્રમ.૪૧
કતી દર્શન દેવનાં કનખલે સંતો અને સાધુનાં

શ્રી બિલ્કેશ્વરમાં ગયા હરખતા પાસે હરદ્વારના,
ગૌરીકુંડ વિષે પવિત્ર થઇને બિલ્કેશ પૂજા કરી
જોઈ તત્ર ગુફા સમીપ ગિરિમાં ત્રેણે જણાએ ફરી. ૪૨
શોભીતા રમણીય તે વન વિષે બિલ્કેશનું ધામ છે
એકાંતે નિરૂપદ્રવે નિવસવા ત્યાં સ્થાન બાંધેલ છે,
કર્વો ભોજન કંદ મૂળ ફળ છે, ને નિર્મળાં નીર છે
શ્રી ગંગાતટ અર્ધયોજનપરે પાસે હરદ્વાર છે. ૪૩
ત્યાં **વિશ્વંભરદાસ** નામ નિરખ્યો સારસ્વત બ્રાહ્મણ
છ **છ્રોલીકર** રાજગોર જપતો, તેનાં કર્યાં દર્શન,
લૈ વિશ્રામ વિનોદ તે સહુ કરી તે સ્થાન આનંદમાં
સાંજે સ્થાન વિષે સુખે હરખતા આવ્યા હરદ્વારમાં. ૪૪
રાંધી ભોજન લૈ સુખાશ્રમવિષે તે રાત સૂઈ રહ્યા
પ્રાતઃ સ્નાન કરી પ્રસન્ન મનથી તે સ્હેર જોવા ગયા,
જોયું સ્હેર સુખે ઉપોષણ કરી એકાદશીને દિને
કર્તો દર્શન દેવનાં, પ્રણમતા ત્યાં સાધુ સન્યાશિને. ૪૫
સંધ્યાવંદન શાંતિથી જપ કરી સાયાન્હ ગંગાતટે
શ્રી ગંગા સ્તવનો કરી પ્રણયતા વિદ્વદ્વરોના પદે,
ગંગામંદિર, પંચવક્ત્ર શિવના દેવાલયે દર્શનો
ગંગા ઘાટ મઠે કરી મનવિષે આનંદ વાધે ઘણો. ૪૬
પ્રાત દ્વાદશિયે સુપૂજન કરી શ્રીસ્વર્ધુનીનું સુખે
નૈવેદ્યાદિ નિવેદનો પણ કરી, વંદી સ્તવી સન્મુખે,

વંદી, નિર્મળ નીરના ઘટ ભરી લાવ્યા ગૃહે લાવવા
આવી સ્થાનક, લૈ પ્રસાદ સુખથી ચિત્તે ચહ્યું ચાલવા. ૪૭
કેદારેશ્વર, બદ્રિકાશ્રમ જવા, ગંગોત્તરીયે, વળી
ઇચ્છા તો અતિશે થઇ, પણ બહુ હેમંત બીતી નહી
યાથાશક્તિ કરી સમર્પણ, વળી દૈ ગોરને દક્ષિણા
આવ્યા સ્ટેશનં દ્વાદશી દિન અમે સાયન્હ ત્રૈણે જણા. ૪૮

॥ अथ श्री पंचनद् प्रदेशः ॥

॥ प्रलयः पंचनदैः सदापरिवृतो यः सिन्धुषष्टोन्नतः ॥
॥ पंचांबुप्रवहः पुरातनतमै रार्यैः पवित्रीकृतः ॥
॥ नद्यः पंचसरस्वती मभिगताः सुस्रोतसो विश्रुताः ॥
॥ देशः पंचनदः सदा विजयता दार्यावृत श्रेयसे ॥ १ ॥

॥ हिमवन्मुकुटायाथ सिंधु लौहित्य वाससे ॥
॥ रत्नाकरान्तरीयाय तस्मै देशात्मने नमः ॥ १ ॥
॥ पंचभिः सिंधु षष्ठाभि नंदीभिः परिपावितः ॥
॥ पंचशाख इवाभाति देशः पंचांबुसंज्ञितः ॥ २ ॥
॥ सुस्रोतसः किं नु यन्ति पंच नद्यः सरस्वतीं ॥
॥ आहो सरस्वती देशे पंचधेहाऽभवत् सरित् ॥ ३ ॥
॥ इति बभ्राम यत्रासौ ऋषि मंत्रकरः पुरा ॥
॥ रसायाश्च रसस्यास्य समृद्धि वर्णनातिगा ॥ ४ ॥
॥ सांसर्गदोषदुष्टोऽपि पूर्वेषां पावितात्मनां ॥
॥ पुण्यैरार्यायतेऽद्यापि देशः पंचनदः शिवम् ॥ ५ ॥

શ્રીરાવળપીંડી યાત્રા.

વાગતાં અગિયાર રાત્રિ સમયે ચાલ્યા હરદ્વારથી
જૂદા બેઉ થયા શહ્યાનપુરથી, જૂદા નહીં ચિત્તથી,
હું તો રાવળપીંડિયે પરવર્યો, લેવા મણી બ્હેનને
મિત્રો બે મથુરા ગયા, ઝટ ફરી ભેગા થવાના પણે. ૪૯
પ્હોચ્યો તેરશ રાત આઠ સમયે લાહોરના સ્ટેશને
તત્ર સ્નાન કરી, ક્ષુધાતુર કરી, સઘે ફળાહારને,
આસો કૃષ્ણ ચતુર્દશી દિન સુખે પ્હોચ્યો સવારે નવે
હર્ખે રાવળપીંડિમાં નિજ સુતા ભાળી, જમાઈ સહે. ૫૦
સંતોકાત્મજ શાંતિલાલ તનય શ્રી લલ્લુભાઇ તણા
રે'વાસી ગુજરાત–ભાવનગરી સાણોદર ગ્રામના,
જામાતા મુજના તહાં નિવસતા, જે નોકરીના વશે
તેથી હું મણિ બ્હેનને બહુદિને લેવા ગયો ઉલ્હસે. ૫૧
ગાડીયો બદલાય અમૃતસરે ક્ષેત્રે પવિત્રે જવા
થૈ ઇચ્છા, પણ એકલો મન ડર્યો, સઘે જઈ આવવા,
કાળી ચૌદશનો વિરામ લઇને, હર્ખે દિવાળી દિને
ચાલ્યો સ્હેર નિરીખવા, સહ લઇ જામાતૃ મિત્રાદિને. ૫૨
જોયું સ્હેર વિચિત્ર તે નહિ પવિત્રાઇ જરાયે જહાં
વર્ણાવર્ણ વિભેદ ભાસ પણ નહિં, સૌ ઐકયવેશે તહાં,
એકાકાર જણાસ સૌ, નવ દિસે, આર્યો અનાર્યો તહાં
જોઇને મનડું ઠરે ન મુજનું, આશ્ચર્ય ભાસે મહા. ૫૩

રેલ્વેનુર–હરદ્વારથી રાવળપીંડી રૂ ૭–૫–૦ હરદ્વારથી મથુરા રૂ. ૯–૦–૦

ચારે વર્ણ વિભિન્ન આર્ય, પણ તે સૌ મ્લેચ્છ સંસર્ગથી
એકાકાર દિસે વિચાર વિરહે, આચારના લોપથી,
વિપ્ર ક્ષત્રિય વૈશ્ય શૂદ્ર વરણો છે નામમાત્રે રહ્યા
સંસર્ગાદિક દોષ દૂષિત બધા આર્યો અનાર્યો થયા. ૫૪
વિપ્ર ક્ષત્રિય વૈશ્ય શૂદ્ર વરણો છે સીધુ પાની બધા
જોઇને મનડું ઠર્યું ન મુજનું આશ્ચર્ય પામ્યો હૃદા,
કર્ણે ભારતના રણે કુટિલ જે મ્હેણાં કહ્યાં શલ્યને
તે આ દેશ નિરીખતાં સરવથા સાચાં જણાયાં મ્હને. ૫૫
જોતાં આગળ ચાલતાં નિરખતાં દેવાલયો આપણાં
શ્રી ગોવિંદ તથૈવ નાનક ગુરૂ શિષ્યો જણાયા ઘણા,
ભોળી ભાવિક ભક્ત, પંડિત જનો આર્યત્વમાની સદા
કો આચાર વિચારવંત નિરખી, આનંદ પામ્યો હૃદા. ૫૬
મ્હોટાં મંદિર માર્ગમાં નિરખતો, હું હર્ષને પામતો
મ્લેચ્છપ્રાય નિરીક્ષણોદ્ભવ મ્હને તે ખેદ વામ્યો બધો,
જોતા સ્હેર સુજાનસિંહ બગિચે પ્હેચ્યા અમે હર્ષથી
જોઇ ઉત્તમ ધર્મસ્થાનક તહાં આનંદ વાધ્યો અતિ. ૫૭
ભાળ્યાં મંદિર ત્રેણ, એક સરખાં, મ્હોટા બગીચા વિષે
ત્રેણે ખૂબ ધનવ્યયે હરખથી બાંધેલ સારાં દિસે,
ત્રેણે મંદિરના સુશોભિત દિસે મ્હોટા સભા મંડપો
મેનાકાર સુવર્ણ વર્ણ વચમાં રત્નો જડયાં અદ્ભુતો. ૫૮
ત્યાં એકાદશ ભવ્ય લિંગ શિવનાં, છે એક પીંડીપરે
સીતારામ સલક્ષ્મણ પ્રભુ વસે, બીજા વળી મંદિરે

ગ્રંથો, સદ્‌ગુરૂ પાદુકા વિલસતી, ત્રીજા વળી મંદિરે
ત્રૈણે મંદિર એકલેન નિરખી, ત્યાં ચિત્ત હર્ખે ઠરે. ૫૯
વિદ્વદ્વર્ય કરે કરાય સતતે રાજોપચારાર્ચન
ભાવે ભકતજનો ઘણાક સતતે આવી કરે દર્શન,
સારાં કીર્તન ને કથા પણ તહાં સાંજે સદા થાય છે
વિદ્યાર્થી, અતિથી, અપંગ, જનને ત્યાં અન્ન દેવાય છે. ૬૦
કીધાં દર્શન ને કથા પણ સુણી આનંદ વાધ્યો અતિ
કીધી શ્રીપ્રભુની પ્રસન્ન મનથી સંપ્રાર્થના પ્રેમથી,
લોકે ધન્ય સુજાનસિંહ સરખા ધર્મી ધનાઢયો થજો
સાનંદે સતતે સનાતન પથો સૌ સારવી રાખજો. ૬૧
વંદી શંકર, રામચંદ્ર, ગુરૂને ચાલ્યા બગીચા થકી
સારૂં સ્હેર નિરીખતા, ફળ અને મેવા લઈ મૂલથી,
આવી રાવળપીંડિના સદરમાં, જામાતૃના આશ્રમે
સંધ્યાવંદન, રાત્રિ ભોજન કરી સુઈ રહ્યા વિશ્રમે ૬૨
વર્ધારંભ સુખે પ્રયાણ કરવા ઊઠી પ્રભાતે ઘણે
સંધ્યાવંદન, ભોજનાદિક કરી આવ્યા અમે સ્ટેશને,
સાથે લૈ મણિ બ્હેનને હરખથી દૈ શીખ જામાતૃને
સ્વારી સદ્ય કરી, ચલી અગનની ગાડી સમે સાતને, ૬૩
શ્રીકાશ્મીર જવા સુસાધન મળે, મ્હોટી મળે મોટરો
વિદ્યાપીઠ પવિત્ર દેશ જગમાં પ્રખ્યાત સારો ઘણો,
ઇચ્છા શ્રીનગરે જવા બહુ થઇ, સંઘાત સારો ધર્યો

રેલ્વે ભાડું — રાવલપીંડીથી મથુરા રૂ ૯-૫-૦

ઊમાશંકર મિત્રના વિણુ જવા કાશ્મીર હું આળશ્યો ૬૪
બેઠો રાવળપીંડિથી, બહુ જતા પંઝાબના મેલમાં
રસ્તામાં બહુ સ્ટેશનો નિરખતો તે રેલની સ્હેલમાં,
થૈ લાહોર, ભટિંડ, ઝીંદ, હરખે દિલ્હી થઈ સત્વરે
આવ્યો શ્રીમથુરા દ્વિતીય દિવશે, છો વાગતે રાતરે ૬૪

॥ अथ श्री मथुरापुरी ॥

॥ मथुराया महात्म्यं तु गोपालतापनी श्रुतं ॥
॥ गोप्यं सप्तपुरीणां तत् मथुरामंडलं स्मृतं ॥ १ ॥
॥ विंशति योजनाऽऽयामं माथुरं मंडलं स्मृतं ॥
॥ पदे पदेऽश्वमेधस्य फलं तत्र न दुर्लभं ॥ २ ॥
॥ मधोर्वनं सुप्रख्यातं तत्र श्रीमथुरापुरी ॥
॥ तत्रैव भगवद्वास आविर्भावो हरेः सदा ॥ ३ ॥
॥ विश्रामश्च हरेस्तत्र देवानां च महर्षिणां ॥
॥ मथुरायां हरिं दृष्ट्वा याति विष्णोः परं पदं ॥४॥
॥ यो वै मधुवने स्नाति यमुनाजल पाविते ॥
॥ सर्व तीर्थेषु संस्नातः स याति परमां गतिं ॥ ५ ॥
॥ पुण्यं श्रीयमुनाजलं, मधुवनं, वृंदावनं गोकुलं ॥
॥ धन्यं योजन विंशतिः सुविततं श्रीमाथुरं मंडलं ॥
॥ गोपी गो रमणोध्धृतो गिरिवरः श्रीर्यत्र नित्यं श्रिता ॥
॥ नित्यं श्रीमथुराश्रितं यदुपतिं श्रीकृष्णमेवा श्रये ॥ १ ॥

આનંદે યમબીજ સાંજ મથુરા, હું મિત્રને જૈ મળ્યો,
સંધ્યાયે યમુના તટે તરત જૈ, ન્હાઈ ઉતારે ગયો;
હર્ષે મંગળદાસ ધર્મસહને હું મિત્ર સાથે ગયો,
ત્યાં આવી નિવશેલ સર્વ વિધવાનો શંઘ મેળો થયો. ૬૫
બાઇ ચંચળ. બાપુલાલ વિધવા; તે સાથ છે રૂક્ષમણી,
સાસુમા, મમ પુત્રનાં, નિજસુતા ઇછા સહાયે વળી;
જ્ઞાતે ઔદિચ પ્રેમ બેન, પણ તે સંઘાત સાથે ભળી,
એ પાંચેજણ ખાસ પાટણ થકી યાત્રાર્થે આવ્યાં મળી.૬૬
આવ્યા સસ્ત્રિક નન્નુશંકર, અને માશી અમારી જડી,
બાઇ સુરજ આંજણાં કણબી જે મા મોઘજી ભાઈની;
એ ચારે જણ યાત્રિકો સહમળી આવેલ ખેરાળુથી,
આ સર્વે મથુરા વિષે નવજણાં, મ્હારી જુવે વાટડી. ૬૭
ભાળી એ વિધવા સમાજ મનમાં ભીતી અતીશે થતી,
કે આ શા અપશૂકનો, અહિં મ્હને ? છે શી ભવિષ્યે ગતી;
આવ્યો હું મથુરાં, થયા વિશુકનો, સૌ રાંડિરાંડો મળી,
દેખીને પરિતાપ થાય હૃદયે, કાંઈ શકું ના કળી. ૬૮
માશી પ્રેમ સમેત તે સરવને, આવેલ, પ્હોંચાડવા,
સંઘે, ઇશ્વરલાલ, ને રતનલાલ, સ્થાન પાછા ગયા;
મુકી વેંગ, નવું, નવેજણતણું, બેઉ સ્વઘેરે ગયા,
આવ્યો, હું મથુરાવિષે, પણ મ્હને તે બે ન ભેગાથયા. ૬૯
આવ્યો એકલ હું, તથાપિ વળગી, હા આપદા આ મ્હને !
મૂકી કેમ જઈ શકાય મુજથી, સંબંધીની સર્વને,

યાત્રા કેમ કરી શકાય સુખથી, સાથે લઇને બધી,
ઈત્યાદિ મનમાં વિચાર કરતાં; મુંઝાય મ્હારી મતી. ૭૦
મુંઝાયો મનમાં મળેલ નિરખી સંબંધિનીયો બધી,
સત્કારે સુખવાસ તત્ર સઉને સદ્યે અપાવી પછી;
ચોબે માણેકલાલ મિત્ર મળતાં તેની ઘણી ભક્તિયે,
દેખીને બહુ યાત્રિકો, પણ તહાં સુઈ રહ્યો રાત્રિયે. ૭૧
પ્રાતઃકાળ થતાં નરોત્તમ ગૃહે. તે મિત્રને જૈ મળ્યો,
તે ચોબા સુત સદ્ગુણી નટવરે સત્કાર સારો કર્યો;
ઊમાશંકર મિત્ર સાથ દિન બે ત્યાં વાસ કીધો સુખે,
સાનંદે મથુરા, ત્રિરાત્ર નિવશી, જોયું બધું સ્હેર તે. ૭૨
શ્રી વૃંદાવન, ગોકુળે, પણ બધાં સાથે મણી બ્હેનને,
કર્વા દર્શન, મોકલી, કિધ અમે ત્યાં વાસ ત્રૈણે જણે;
ત્રૈણે કાળ હમેશ યામુન જળે સ્નાને થતા પાવન,
મ્હોટાં મંદિર દેવ દર્શન કરી, આનંદ વાધે મન. ૭૩
જ્યાં ચોવીસ શિવાલયે શિવ મહાલિંગો સમચાય છે,
આદિત્યો પણ બાર, આઠ વસવો, સપ્તર્ષિં પૂજાય છે;
યત્ર વ્યૂહ ચતુષ્ટયે પ્રભુ સદા, શ્રીકૃષ્ણ સેવાય છે,
એવો શ્રી મથુરાતણો સુમહિમા, વેદાદિકો ગાય છે. ૭૪
કાલિંદીતટ કાલિયાદિ હૃદમાં સ્નાને ટળે કાળ લે,
ગોપી ચીર ગ્રહે વિગાહન કરે, પામે ચિરંજીવ તે;
પૂર્વે તત્ર કદંબ વૃક્ષ નિરખે, આયુષ્ય ત્હેનું વધે,
તે તે સ્થાન તણો વિશેષ મહિમા છે વર્ણવેલો બધે. ૭૫

શ્રી ગોવર્ધન આસપાસ ફરતાં ક્ષેત્રો, વનો, છે ઘણાં,
ચોરાશી કરતાં પરિક્રમ ટળે, ચોરાશિયે લક્ષના;
ગો, ગોપી રમણે કરી રમણુ તે તીર્થો કર્યાં પુણ્યનાં,
શ્રી ગોપાલ પદે પવિત્ર અવની, ભાગ્યે મળે આપણા ૭૬
યાત્રા શ્રી મથુરાપુરી બહુ ફરી, પૂર્વે કરેલી હતી,
શ્રી વૃંદાવન, ગોકુળાદિક ઘણાં જોયાં હતાં ભાવથી;
ભાળી શ્રી મથુરાપુરી સમય આ પ્રવૃત્તિ માંહે પુરી,
શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુભક્તિ આ સમયમાં એકાંતવાસે કરી. ૭૭
શોભા શ્રી મથુરાતટે અતિ દિસે વિશ્રામ ઘાટે સદા,
તે ઘાટે બહુ યાત્રિકો પણ મળે દેશી વિદેશી બધા;
સાયં શ્રી યમુના તટે પ્રતિદિને આરાત્રિ પુષ્પાંજલી,
થાતાં ઠાઠ જણાય ભક્તજનનો સાયાન્હ શોભા ઘણી. ૭૮
ત્યાં મલ્લસ્થળ કંસનું, નિરખિયું, પ્રાચીન, ખંડેર શું,
પાસે અદ્ભુત ધામ દર્શન કર્યું શ્રી નીલકંઠેશનું;
શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ ધામ આદિક ઘણાં પ્રાચીન, અર્વાચિનો,
મ્હોટાં મંદિર દેવ દર્શન કરી, આનંદ વાધ્યો ઘણો. ૭૯
શ્રી વૃંદાવન, ગોકુળાદિક જઇ આવી મળ્યો સંઘ તે,
ચોથે શ્રી મથુરાથકી વરવચો, સૌ અર્ધ રાત્રી જતે;
બેશી અગ્નિરથે પ્રયાણ જ કર્યું, શ્રી તીર્થરાજે જવા,
રસ્તામાં બદલાય **હાથરસથી** ગાડી **પ્રયાગે** જવા. ૮૦
સીધો અગ્નિરથે જ હાથરસથી **લૈયો** અયોધ્યા ગયો,
ઊમાશંકર મિત્ર વર્ય સહ હું તે શંઘ લૈને વહ્યો;

તે ગાડી ઝટ કુંડલા પર થઇ, સીધી ઇટાવા થઇ,
મ્હોટા જંકશન શ્હેર કાનપુર થૈ રાતે પ્રયાગે ગઇ. ૮૧

॥ अथ श्री प्रयागराज यात्रा ॥

॥ श्रीगंगा यमुना सितासित जले यत्रा पगे संगते ॥
॥ गुप्ता यत्र सरस्वती प्रवहती त्येषा त्रिवेणी तता ॥
॥ यागै र्यत्र दिवं गता मुनिगणाः सोमेश्वरानुग्रहात् ॥
॥ त्रैलोक्यून्नत पंचयोजन ततं तीर्थं प्रयागं श्रये ॥ १ ॥
॥ यत्र गंगा च यमुना यत्र प्राची सरस्वती ॥
॥ यत्र सोमेश्वरो देव स्तत्र मा ममृतं कृधि ॥ श्रुतिः ॥ १ ॥
॥ सितासिते सरिते यत्र संगते, तत्राप्लुतासो दिवमुत्पतन्ति ॥
॥ ये वै तन्वं विसृजन्ति धीरा, स्तेजनासो मृतत्वं भजन्ते ॥२॥
॥ सितासितं यद्धिप्रयागमुख्यं तत्रत्रितं तीर्थमहत्वमीरितं ॥
॥ तीर्थांतरैः सप्तपुरीभिराद्रितं, तं तीर्थराजं सततं स्मरामि ॥३॥
॥ स्नाताहि ये माकर भास्करोदये, तीर्थेप्रयागे सुरसिंधुसंगमे॥
॥ स्नात्वा च माघे हरिमर्चयन्ति, ते भुक्त भोगा न भवे भ्रमन्ति ४
॥ पंच योजन विस्तीर्णं प्रयागस्य तु मंडलं ॥
॥ धनुर्विंशति विस्तीर्णे सितनीलाम्बु संगमः ॥ ५ ॥
॥ आ प्रयागं प्रतिष्ठाना दासुदो वासुके ह्रदात् ॥
॥ कंबलाश्वतरौ नागौ नागश्चबहुमूलकः ॥ ६ ॥

રેલ્વેભાડું મથુરાથી પ્રયાગરાજ રૂા. ૫-૦-૦

॥ एतत्प्रजापतेः क्षेत्रं त्रिषु लोकेषु विश्रुतं ॥
॥ प्रविष्ट मात्रे तद्भूमा वश्वमेधः पदे पदे ॥ ७ ॥

મ્હોચ્યા કાર્તિક શુકલપંચમ દિને રાતે પ્રયાગે અમે,
સુઈ રાત રહ્યા જ સ્ટેશનપરે સદ્ધર્મશાળાશ્રમે;
ઊઠી સદ્ય સવારમાં પરવર્યા શ્રીકીટગંજે અમે,
શ્રીમાલીદ્વિજ ગોરના ઘર ગયા, ભાગીરથી આશ્રમે.૮૨
તે પંડયા ઘર વિશ્રમી સ્નપનને ચાલ્યા ત્રિવેણી તટે,
તીર્થે મુંડન, સ્નાન, તર્પણુ, કરી ને શ્રાદ્ધ સાર્યું પટે;
બેશી નાવ વિષે પ્રયાગવડનું દુર્ગે કરી દર્શન,
આવ્યા સ્થાન વિષે વિશેષ હરખે રાંધી કર્યું ભોજન. ૮૩
સુઈ રાત, સુખે પ્રભાત સમયે તીર્થે ગયા સ્નાનને,
સંધ્યા સ્નાન કરી, ભરી જળ અમે લાવ્યા ઘરા સ્થાનકે;
ગંગા યામુન સંગમે બહુ ગમે, સ્થાને જવું ના ગમે,
દેવો, દાનવ, માનવો, બહુ રમે; ત્યાં સ્નાન કીધું અમે.૮૪
શ્રીગંગા, યમુના, વિરંચિ તનયા, સૌ સ્વર્ગથી નીકળી,
કર્વા પાવન વિશ્વને પ્રવહતી, ત્રૈણે પ્રયાગે મળી;
ગંગા શુકલ જળે જણાય, યમુના, દેખાય કૃષ્ણુા જળે,
મધ્યે ગુપ્ત સરસ્વતી પ્રવહતી, એ છે ત્રિવેણી ખરે. ૮૪
ઈડા પીંગળ મધ્યમાં વિલસતી, નાડી શુષુમ્ણુા યથા,
ગંગા યામુન સંગ ગુપ્ત સરતી છે બ્રહ્મપુત્રા તથા;
આનંદે અવગાહને મુનિવરો સ્વર્ગે ગયા, ને જશે,
તત્ર ત્યાગ કરી શરીર મનુજો, મુકતો થયા, ને થશે. ૮૬

દેવો, દાનવ, માનવો અહર્નિશે જેનું કરે સેવન,
તત્ર સ્નાન કરી પ્રસન્ન મનથી પુણ્યે થયા પાવન;
પૂર્વે તત્ર વશી કરી મુનિવરો યાગો, ગયા સ્વર્ગતે,
તેથી તીર્થવર પ્રયાગ અતિશે પ્રખ્યાત સર્વત્ર છે. ૮૭
શ્રૌતોદ્ધારક ભટ્ટપાદ સરખા, બ્રહ્મર્ષિઓ ત્યાં થયા,
બાંધી ઉત્તમ આશ્રમો દ્વિજવરો, અદ્યાપિ છે ત્યાં રહ્યા;
પુણ્યાત્મા પ્રતિવર્ષ પાવન થવા, માઘે પ્રયાગે વસે,
છે સ્નાને મકરે પ્રયાગ મહિમા, વર્ણેલ શાસ્ત્રો વિષે. ૮૮
કાલિંદી તટ ઉત્તરે, સુરનદી ભાગીરથી, પશ્ચિમે,
પૂર્વે અક્ષય તે પ્રયાગવડથી, લેખાય તીર્થોત્તમ,
પ્રાજાપત્ય સુ પાંચ યોજન વિષે, તે ક્ષેત્ર કહેવાય છે,
દેવોદ્યાન સમાન તત્ર અવની સર્વત્ર દેખાય છે. ૮૯
શ્રી સોમેશ્વર, તેમ પૂર્વતન છે શ્રી શૂલટંકેશ્વર,
પ્રાચીમાધવનું પુરાતન વળી,, પ્રખ્યાત છે મંદિર,
વાસુકી ત્યમ કંબલાશ્વતરના મ્હોટા ધરા નાગના;
શ્રી ગંગા યમુના તટે પણ ઘણાં સ્થાનો મહા યાગનાં. ૯૦
ગોરોના બહુ વાવટા ફરકતા તીર્થે ત્રિવેણી પરે,
જેથી આસન ઓળખી ઝટ તટે યાત્રાળુ આવી ઠરે;
શ્રીમાળીદ્વિજ ગોરની ફરકતી છે. પંચરંગી ધ્વજા,
તે ભાગીરથ ગોર વારસ મહાદેવે કરાવી મજા. ૯૧
આનંદે નિવશી દિનત્રય તહાં પ્રખ્યાત તીર્થોત્તમે,
સૌ સાથે જલદી બનારસ જવા ઉત્થાન કીધું અમે,

સંતોષી ગુરૂને શુભાશિષ લઈ, વંદી મહાતીર્થને,
સૌએ કાર્તિક સપ્તમી દિન સુખે રાતે ગયા સ્ટેશને. ૯૨

॥ श्रीविंध्य वासिन्यै नमः ॥

॥ देवी मधोश्चासुरकैटभस्य, रणेनिहंत्रीमहिषासुरस्य ॥
॥ त्रैलोक्य हृच्छुंभनिशुंभयोर्या, ऽस्मान्पातुविंध्याचलवासिनीसा॥

અલ્હાબાદ થકી જ મોગલસરા–વારાણસીયે જતાં,
[1]માર્ગે વિંધ્યનિવાસિની દરશને પૂર્વે ગયેલા હતા;
અલ્હાબાદથકી બનારસ ગયા બીજે પથે આ સમે,
તેથી વિંધ્યનિવાસિની દરશનો પામી શક્યા ના અમે. ૯૩
અર્ધીરાત, પ્રયાથી ટિકટ *લૈ, રેલે સધાવ્યા સઉ;
પ્રાતઃ પ્રેખત વિશ્વનાથ નગરી, આનંદ વાધ્યો બહુ. ૯૪

॥ इति श्री प्रथमः प्रकीर्ण यात्रा समुल्लासः समाप्तः ॥

॥ अथ श्रीकाशीसमुल्लासः ॥ २ ॥

॥ श्रीकाशीपञ्चकं ॥

॥ भूमीष्टापिनयाऽत्र भूस्त्रिदिवतोप्युश्चैरधःस्थापिया ॥
॥ या बद्धाभुविमुक्तिदास्युरमृतं यस्यां मृता जंतवः ॥
॥ या नित्यं त्रिजगत्पवित्र तटिनीतीरे सुरैः सेव्यते ॥
॥ सा काशीत्रिपुरारि राजनगरी पायादपायाज्जगत् ॥ १ ॥

---

१ મિરજાપુર સ્ટેશનથી જવાય છે.
* રેલ્વે ભાડું—પ્રયાગરાજથી શ્રી કાશીજી ૧–૪–૦

श्यामा षोडश वार्षिकी सुकरणी मुर्तिर्दधानावरं ॥
हस्ताभ्यामभयं चविश्वजननी विद्येति सा गीयते ॥
या दृष्टा स्मरणं गतापि सततं या कीर्तिता संस्तुता ॥
या स्पृष्टा नृभिरात्म तत्वममलं दद्याध्रुवं काशिका ॥ २ ॥
गंगातीर मनुत्तमं हि सकलं तत्रापि काश्युत्तमा ॥
तस्यां सा मणिकर्णिकोत्तमजला यत्रेश्वरो मुक्तिदः ॥
देवानामपि दुर्लभं स्थलमिदं पापौघनाशक्षमं ॥
पूर्वोपार्जितपुण्यपुञ्जगमकं पुण्यैर्जनैः प्राप्यते ॥ ३ ॥
विश्वेशोजनको ह्युमाचजननी गंगा च मातृस्वसा ॥
ढुंढी, भैरव, दंडपाणि सदृशा ज्येष्टा मम भ्रातरः ॥
श्रीकाशीमणिकर्णिकाच भगिनी भार्याममेयं मतिः ॥
सत्कर्माणि सुतास्तथैवच सुताः, काश्यां कुटुंबं मम ॥ ४ ॥
॥ शिवाकारांदेवीं हरिहर निजावासधरणीं ॥
॥ भवच्छेत्रीं ब्रह्माद्यय सुखपद ध्वांत हरणीं ॥
॥ शरण्यां भूतानां जनिमृतिभयग्रस्त मनसां ॥
॥ धियावेद्यां वन्दे सततमिह काशीं स्थिरपदां ॥ ५ ॥

॥ श्रीविश्वनाथस्तुतिः ॥

तं वन्दे विश्वनाथं लसतिसुरधुनी यत्कपर्दात्पतन्ती ॥
सेवार्था यात देवाञ्जलिमुकुलगलन्मल्लिका मालिकेव ॥

॥ मस्तन्यस्तेन्दुलेखा च्युत धवलसुधा लोलकल्लोलिनीव ॥
॥ स्वांकारूढाद्रिपुत्री स्मितरुचिरुचिरा गौर देहप्रभेव ॥ १ ॥

॥ शिवं शान्ताकारं भवमृतिजराशून्यममृतं ॥
॥ निरीहं स्वच्छाच्छं विगतकलनं ध्वांत विधुरं ॥
॥ उमाश्लिष्टं शंभुं श्रमहर मजेन्द्रादिशरणं ॥
॥ महेशानंवन्दे श्रुतिशिखर वाग्भूमिमकलं ॥ २ ॥

॥ संहारखेदादिवयःस्वयंप्रभुः, श्रितोविमुक्तभगवान् सहोमया ॥
॥ दिशत्यभीक्ष्णंपरमात्मतारकं,भजेतमानन्दवनेतनुत्यजाम् ॥३॥

॥ श्रीगंगास्तवश्रुतयः ॥

॥ इरावतीं मधुमतीं पयस्विनी ममृतरूपामूर्जस्वतीं—
॥ त्रिदिवप्रसूतां गंगांश्रितासस्त्रिदिवं व्रजन्ति ॥ १ ॥ श्रुतिः ॥
॥ ऋषिजुष्टांविष्णुपदीं पुराणां सुपुण्यधारां मनसाहिलोके ॥
॥ सर्वात्मनाजान्हवीं ये प्रपन्नास्तेब्रह्मणः सदनंसंप्रयान्ति॥२॥
॥ लोकानिमान्नयतियाजननीवपुत्रान् स्वर्गेसदासर्वगुणोपपन्ना॥
॥ स्थानमीप्टं ब्राह्ममभीप्समानैर्गंगा सदैवात्मवशैरुपा या ॥३॥
॥ उग्रैर्जुष्टामिषतीं विश्वरूपा मिरावतीं जनयित्रीं गुहस्य ॥
॥ शिष्टैःसेव्याममृतां ब्रह्मकान्तां गंगांश्रयेदात्मविशुद्धिकामः॥४॥
॥ नमोभगवत्यै दशपापहरायै गंगायै नारायण्यै रेवत्यै—-
॥ शिवायैदक्षायै अमृतायै विश्वरूपिण्यैनंदिन्येतेनमोनमः ॥५॥

॥ श्री गंगास्तुतिः ॥

॥ मुक्ताभान्नृकपालशुक्तिषुजटावल्लीषुमल्लीनभा ॥
॥ वन्हौ लाजनिभादृशोर्मणिनिभा भोगोतरेभोगिनां ॥
॥ नृत्यावर्तविवर्तनेरितपयः संमूर्च्छनोच्छालितः ॥
॥ खेलंतो हरमुर्ध्निपान्तुभवतो गंगापयोबिन्दवः ॥ १ ॥
॥ शिवाशान्तासीताहरिपदयशोभूतिरतुला ॥
॥ स्वयंज्योतिर्लक्ष्मीनिरवधिसुखस्वादुमधुरा ॥
॥ सुधाधारासारात्रिगुणपरिवारातिविमला ॥
॥ चिदानन्दाकारा वसतुममचित्तेत्रिपथगा ॥ २ ॥

॥ अन्नपूर्णा, ढुंढिराज,कालभैरवसंस्तुतिः ॥

॥ नित्यानंन्दकरी वराभयकरी सौन्दर्यरत्नाकरी ॥
॥ निर्धूताखिललोकपावनकरी प्रत्यक्षमाहेश्वरी ॥
॥ प्रालेयाचल वंशपावनकरी काशीपुराधीश्वरी ॥
॥ भिक्षां देहि कृपावलंबनकरी माताऽन्नपूर्णेश्वरी ॥ १ ॥
॥ श्रीविश्वेशहितायमोहितदिवोदासादिनुद्रास्ययः ॥
॥ श्रीकाशीं समलं कृतां शिवशिवा वासां चकारात्मना ॥
॥ नित्यंमोदकरश्चमोदककरो विघ्नोघ विध्वंसकः ॥
॥ श्रीढुंढिगणपं प्रणौमिसततं रिध्या च सिध्या युतं ॥ २ ॥
॥ पाणिभ्यां परितः प्रपीड्य सुदृढं निश्चोत्यनिश्चोत्य च ॥

॥ ब्रह्माण्डं सकलं पचेलिमरसा लोचैःफलाभंमुहुः ॥
॥ पायंपायमपायतस्त्रिजगतां मुन्मत्तवत्तै रसैः ॥
॥ नृत्यंस्तांडवडंबरेणविधिना पायान्महाभैरवः ॥ ३ ॥
॥ वेशं सौगतकं विधाय तु दिवोदासं समुद्वास्य यः ॥
॥ श्रीकाशीं सततं सदाशिव शिवा वासां विधायोत्तमां ॥
॥ पुण्यं पंचनदोपकूल मनिशं प्रत्यःप्रसन्नःस्थितः ॥
॥ तं मुक्तिप्रद बिंदुमाधवमहं नित्यं श्रये श्रीहरिं ॥ ४ ॥
॥ विश्वेशं, माधवं, ढुंढिं, दंडपाणिं, च भैरवं ॥
॥ वन्दे काशीं, गुहां, गंगां, भवानीं मणिकर्णिकां ॥ १ ॥
॥ एशी वरणयोर्मध्ये पंचक्रोशीमहत्फलं ॥
॥ अमरामरणमिच्छन्ति का कथा इतरेजनाः ॥ २ ॥
॥ अविमुक्तं महत्क्षेत्रं पंचक्रोशीपरीमितं ॥
॥ ज्योतिर्लिंगंतदेकंहि ज्ञेयं विश्वेश्वराभिधं ॥ ३ ॥
॥ किरणा धूतपापा च पुण्यतोयासरस्वती ॥
॥ गंगा च यमुना चैव पंच नद्यः पुनन्तु मां ॥ ४ ॥
॥ गांगं यत्रामृतं पुण्यं लिंगं यत्रामृतं शिवं ॥
॥ तस्मिन्नेव महाक्षेत्रे किं बहूत्तया, सुखं वसेत् ॥ ५ ॥
॥ कायं विज्ञाय सापायं स्मृत्वागर्भादिवेदनां ॥
॥ त्यक्त्वा राज्यमपि प्राज्यं सेव्या काशी निरंतरं ॥ ६ ॥

॥ अथ श्री काशी विलास माळा. ॥

કાશી કાર્તિક અષ્ટમીદિન સુખે ન્હોચ્યા સવારે અમે
આવ્યા સન્મુખ **દેવશંકર** તહાં સન્મિત્ર હર્ષોદયે,
ભેટી તે નિજ મિત્રને બહુદિને, અત્યંત હર્ષોદ્દગમે
કીધો સાથ જઇ મુકામ સુખથી, તે મિત્રવર્યાશ્રમે. ૧
મિત્ર ભ્રાત સમાહિતાગ્નિ નિવસે, નામે **હરીશંકર**
સંબંધી મુજ તે, સ્વમિત્ર પણ તે, ત્યાં ઊતર્યો સત્વર,
મ્હોટું **દુંધવિનાયકે** પ્રથિત છે, સંસ્થાન તે મિત્રનું
ગંગાઘાટ સમીપ, તત્ર નિવશી, આનંદ પામ્યા ઘણું. ૨
ફાવ્યો તે સુખવાસ ખાસ સઉને સંઘાથના શઘને
રેવાલાયક તે મળ્યું ઘર સુખે સંબંધિની સર્વને,
શ્રીકાશીકરના ગૃહે સુખ વશી આનંદથી મ્હાલના
તે કાશીકરનું કુટુંબ સઘળું લેખે નહીં ભિન્નતા. ૩
શ્રીગંગા મણિકર્ણિકાતટ કરી તીર્થે વિધી સ્નાનને
ચાલ્યા ઘાટ નિરીખતા હરખતા શ્રીવિશ્વનાથાર્ચને,
શ્રી વિશ્વેશ્વરનું સમર્ચન કરી, શ્રી અન્નપૂર્ણાર્ચને
હર્ખે શ્રીગણનાથ પૂજન કરી, આવ્યા સઊ સ્વાસને. ૪
કીધું પૂજન કાળ ભૈરવતણું રાતે નિરાંતે અમે
તીર્થે સૌ ઉપવાસ તે દિન કરી, સૂતા સુખે સ્વાશ્રમે,
આનંદે નવમી, તથૈવ દશમી, એકાદશીના દિનો
કાશીક્ષેત્ર વિષે વિશેષ વિચરી કીધાં ઘણાં દર્શનો. ૫

શ્રીમત્પુષ્કર, ધર્મક્ષેત્ર, હરના દ્વારે, પુરે માથુરે
ત્રીવેણીસ્થ પ્રયાગરાજ, પણ થૈ, સત્ક્ષેત્ર કાશીપુરે,
ઉમાશંકર મિત્ર સાથ સુખથી, સૌ એકમાસાવધિ
યાત્રાઓ વિચરી કરી મનગમી, આનંદ આવ્યો અતિ. ૬
આજ્ઞા જે ફુઇ દેવબા સ્વમરણે વિશ્વાસથી દૈ ગયાં
શ્રીકાશી જઇ તેમના રૂણથકી છુટા અમે તો થયા,
જ્ઞાતીબાંધવનાં સુપર્વ દિવશે બંન્ને જમાડ્યાં તડો
વિદ્યાર્થી, અતિથી, યતી, ત્યમ જમાડ્યા, તીર્થના બ્રાહ્મણો. ૭
દેવા ભેટ કહેલ, દીધ, સથવા બાવા તણા સ્થાનમાં
પાત્રે શકત્યનુસાર દાન અરપ્યાં, તે ફોઇના પુણ્યમાં
પૂણ્યાત્મા ફુઇ દેવબા કથિત સો છુટયાં અમારાં રૂણો
એરીતે, દિનપાંચ બારશ સુધી આનંદ વાધ્યો ઘણો. ૮
કૃષ્ણારામ પવિત્ર નાગર રૂષી, તે સ્નેહ રાખે ઘણો
આવી સાથ કરાવતા હરખથી કાશીવિષે દર્શનો,
ઉમાશંકર મિત્ર સાથ સુખથી ક્ષેત્રે કરી દર્શનો
શ્રી આનંદ વને સદા વિચરતાં, આનંદ વાધે ઘણો. ૯
ગંગા સ્નાન પવિત્ર મિત્ર સહિતે પ્રાતઃ કરી પૂજનો
શ્રીવિશ્વેશ્વરનું સમર્ચન કરી, કર્તો ઘણાં દર્શનો,
શ્રીવિશ્વેશ્વરના પ્રદોષ યજને બેસે ઘણા બ્રાહ્મણો
આરાત્રીં નવવાગતે પણ થતાં આનંદ વધે ઘણો. ૧૦
ગંગાસ્નાન, સુરાર્ચનો પ્રતિદિને એરીત કર્તો સુખે
શ્રીવિશ્વેશપુરી ફરી નિરખતા શોભાભરી સર્વ તે,

ઊમાશંકર મિત્ર સાથ સતેત આનંદ કર્તો હતા
દુર્દૈવે મુજના અરે ! અણચિંતી આવી નડી આપદા. ૧૧

" આનંદ ભંગ "

ઓચીંતી સ્વજનોક્ત તેરશ દિને પૈતૃવ્યક ભ્રાતના
વાર્તા દુઃખદ સાંભળી મરણની, ઊડી ગઈ ચેતના,
ન્હાના બાંધવના અકાળ મરણે,. અંતર્વધી વેદના
સધે શોક મહાજહાળ સળગી ચિત્તે પડે ચેન ના. ૧૨
ચિત્તે ચેન પડે ન રાત દિવશે, ખાવું ન પીવું ગમે
ભ્રાતાના વિષમે સમે મરણથી, ચિંતા ન ચિત્તે શમે,
મુઝારો મનનો મટે ન મુજનો, ચિત્ત ભ્રમે વિભ્રમે
શ્રી આનંદ વને ગયો પણ મ્હને કાંઇ ન ત્યાં તો ગમે. ૧૩
સંતાપે મનના ચતુર્દશિ દિને ઉષ્ણજ્વરે ઘેરિયો
આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ, પીડિત બધી હું હામ ત્યાં હારિયો,
પ્રેમી બાંધવ પ્રેમશંકર સધાવ્યો સ્વર્ગ, એ સાંભળી
હા, દૈવે કયમ કીધ આ અઘટતું, એ ઝાળ ઉઠી ઘણી. ૧૪
શ્રી વિશ્વેશ્વર ધામ હામ ધરતો આવ્યો હતો મ્હાલવા
આધિ વ્યાધિ ઉપાધિના વશ અહીં પાપી પડયો ઝુરવા,
દુર્દૈવે દિન રાત દુઃખદરિયે ગોથાં ઘણાં મારતો
ચિંતાવ્યગ્ર અતિજ્વરે તરફડું, આરો નહીં ભાળતો. ૧૫
શ્રી કાશી ગ્રહણે ગયો, પણ તહાં તીર્થે ન્હવાયું નહી
ઘેરાયો ગ્રહયોગથી ગ્રહણ દી, આશા ન પુરી થઈ,
મુક્ત સ્નાન કર્યું, અમુક્ત જ્વર મ્હેં, ઉષ્ણોદકે આશ્રમે

જાદે જોર કર્યું જ્વરે, અતિશયે દુઃખી થયો તે સમે. ૧૬
હું ઉષ્ણ જ્વરથી પ્રપીડિત ઘણો, સૂતો પથારી કરી
સંતાપે સળગી રહેલ મુજને, તાવે સતાવ્યો વળી,
ઉ.**માશંકર** મિત્ર, આપ્તજન સૌ **સંબંધીનિયો** બધી
આપે બોધ, અનેક ઔષધ કરે, ત્હોયે ન વ્યાધી મટી. ૧૭
અત્યંત વ્યવસાયવંત, પણ જે આવેલ સાથે સુખે
મુઝાયો મનમાં સ્વમિત્ર વસવા અત્રે અમારા દુખે,
પત્રો, તાર, લખે ઘણાક ઘરથી તેડાવવા તેમને
ત્હોયે દેશ જવા ચહે ન, નિરખી તાવે પડેલો મ્હને. ૧૮
સ્નેહી, પાટણ શેઠજી ઉજમશી માંદા થયા તે સમે
જાવા તે સમયે અતીવ વિષમે, તે મિત્રને ના ગમે,
સ્નેહી ધાર્મિક શેઠની અતિશયે દેશે સુણી માંદગી
બેઉ મિત્ર અમે વિચાર કરતા, અત્યંત ચિંતા વધી. ૧૯
તાવે હું નિરૂપાય, થાય મનમાં ચિંતા ઘણી, શું કરૂં
સ્નેહી શેઠ સમીપ સત્વર જવા, તે મિત્રને વીનવ્યું,
સાથીનાં સઉને ભલામણ કરી, માગી રજા મિત્ર તે
સદ્યે કાર્તિક કૃષ્ણપક્ષ પડવે રાતે સધાવ્યો પથે. ૨૦
અત્રે આત્મજ **રામશંકર** મળ્યો, જે આવતો ઘેરથી
દેખી ઉષ્ણ જ્વરે પ્રપીડિત મ્હને, સેવા કરે ભાવથી,
શ્રી કાશીકરનું કુટુંબ સઘળું સેવા કરે સ્નેહથી
રાત્રી દીવસ **દેવશંકર** ખરી સેવા કરે પ્રેમથી. ૨૧
આ દેહે અગિયાર લાંઘણ થઇ નિદ્રા ન આવે જરા

આશા જીવનની જરાય ન રહી, સેવા કરે સૌ ખડા,
શ્રી આનંદ વને ગયો, પણ અરે ! પાપે પિડાયો અતિ
પ્રારબ્ધે, સુખ દુઃખ સાથ સઘળે, તે તો ટળાતું નથી. ૨૨
એકાએક અકાળમૃત્યુ નિજના એ ભ્રાતનું સાંભળ્યું
ઘેર્યો ઉષ્ણ જ્વરે, શરીર અતિશે નિત્યે થતું નિર્બળું,
કાઢયા છે અગિયાર દીવશ, અરે! મ્હેં, અન્ન પાણી વિના
આશા જીવનની જરાય ન હતી, દૈવોપચારો કર્યો. ૨૩
શ્રીમૃત્યુંજય જાપ જોદ્ધપુરના સદ્વિપ્રહાથે થયા
સંબંધી હરિશંકરે પણ ઘણા રૂદ્રાભિષેકો કર્યો,
શ્રીકાશીકર દેવશંકર કરે શ્રીવિશ્વનાથાર્ચન
શ્રીમદ્ભૈરવનાથ મંદિર જઈ વંદી કરે પ્રાર્થન. ૨૪
સ્વામી સોજતના સ્વમિત્ર સરખા, સંતાપ ખાળે ઘણો
બ્રહ્માનંદ સરસ્વતી પ્રતિદિને આપે સુખે દર્શનો,
શ્રીમળી નિજ મિત્ર ભાવનગરી, કંપાડરી નોકરી
કર્તા, તે ચતુરાશ્રમે નિવસતા, સંભાળ રાખે ખરી. ૨૫
ઉમાશંકર વૈદ્યરાજ, સતતે આપે ઘણાં ઔષધો
સંબંધી જન સર્વ શાંત વચને સંતાપ ટાળે બધો,
શ્રી કાશીકર માત, માત સરખાં, નાનોપચારો કરે
સેવા તે સઘળી ઉચાટ કરતી સંબંધિનીયો કરે. ૨૬
રાત્રી દીવસ પ્રેમ બ્હેન મુજની પ્રેમે સુ સેવા કરે
તેનો તે ઉપકાર કેમ વિસરૂં, આ જન્મ, જન્માંતરે,
તેના તે ઉપકારનો ન બદલો, આપી શકું હું જરી

માગું શ્રીપતિ પાસ ખાસ, અરપો ત્હેને વિમુક્તી હરી. ૨૭
નિત્યે **જીવનરામ** [1]જીવન દઇ, સંતાપ સર્વે હરે
નાના શાસ્ત્ર વિનોદ વાત સતતે આવી **કનૈયો** કરે,
સંબંધી, નિજ મિત્ર, આપ્ત જન, તે સૌ સારવારો કરે
શ્રીવિશ્વેશ્વર ધામ હામ અધિકે, સ્વગ્રામ ના સાંભરે. ૨૮
શ્રીમાળી દ્વિજબંધુ ખાસ પટણી તત્ર સ્વગોત્રી વસે
રાજા બાબુ, સહાનુજે અહનિશે પાસે વસે, ના ખસે,
આત્મારામતણું કુટુંબ સઘળું, જે તાતના મિત્રનું
તે તો ભ્રાતૃ સમાન ભાવ સતતે રાખે, ન જુદાપણું. ૨૯
પૂર્વે, ગોર **ભવાનિશંકર** તહાં **બર્કાલવાસી** હતા
તેનો સાગ્નિક પુત્ર જે **ગણપતી** તે સ્નેહ રાખે સદા,
મોતીરામ, મુસાળ સાથ નિજનો સંબંધ દર્શાવતા
નાથુરામ, કલત્ર-પુત્ર સહિતે, સંભાળ લેતા હતા. ૩૦
સંબંધી જન એ સઊ સરવથા આનંદ આપે ખરે
તેઓનો ઉપકાર કેમ વિસરૂં ? આ જન્મ, જન્માંતરે,
શ્રીકાશી સ્થિત દેવને સતત હું સંભારતો દીનધી
શ્રીમૃત્યુંજયની જ્વરાપહરણે સૂતો કરૂં સંસ્તુતી. ૩૨

॥ ज्वरापहरण स्तवन ॥

શ્રીવિશ્વેશ્વર બાપ ! આપ શિશુને સંતાપશો ક્યાંસુધી ?
ખેંચી લ્યો જ્વર આપનો ધરિ દયા, શકતી હવે છે નથી,
હું પાપી, અપરાધ માફ મુજના સર્વે કરી બાપ તું

---

1. શ્રીવિશ્વનાથ, મૃત્યુંજય, ભૈરવનાથનું નમણુ-નિર્માલ્ય, ગાંગોદક.

શ્રીવિશ્વેશ દયા મયાશય, હવે સંશાંતિને આપ તું. ૩૨
શ્રીમૃત્યુંજય, કાળ કાળ, મુજને મ્હાકાળ, તું રક્ષજે
અજ્ઞાની અપરાધ બાળક કરૂં ત્હોયે ક્ષમા બક્ષજે,
" લોકે પુત્ર કુપુત્ર થાય, પણ ના માતા કુમાતા થશે "
એ ન્યાયે નિરખી કૃપાળુ ! મુજને જોશો ન દોષો કશે. ૩૩
શ્રીવિદ્યેશ્વર ! વૈદ્યનાથ ! મુજને ઊદ્ધારશો વ્યાધિથી
શંભો ! ત્ર્યંબક ! પુષ્ટિવર્ધન ! મ્હને દો પુષ્ટિ, સંતુષ્ટ થૈ,
શ્રીવિશ્વેશ્વર ! હૃષ્ટ પુષ્ટ; સતતે સેવા તમારી કરૂં
એવી નિત્ય કૃપા કરો મુજપરે, હું આપને સંસ્મરૂં. ૩૪
સંબંધી સઘળાં ખડાં અહનિશે સૌ સારવારો કરે
યાત્રા શાંત મને કરી નવ શકે સંબંધિનીયો અરે,
એ સૌને હરખાવવા જ્વરહરી, આપો સુશાંતી મ્હને
હું મુક્તજ્વર, આપનો કદિ નહીં ભૂલીશ આભારને. ૩૫
ગંગામા ! કરશો નિજામૃતરસે દુર્વ્યાધિ નિર્મોચન
શ્રીમદ્ભૈરવનાથ ! હાથ મુજનો ઝાલી કરો રક્ષણ,
પૂર્ણાન્ના ! પરિપૂર્ણ શકિત અરપો, આવી કરૂં વંદન
શ્રીઢુંઢી ગણરાજ ! આજ કરશો વિઘ્નૌઘ વિધ્વંસન. ૩૬
આ આનંદવને અકાળ ભયને **શ્રીદંડપાણી** હરો
શ્રીમન્ **માધવ** મ્હારા મનવશી આનંદને વિસ્તરો,
ટાળો સંકટ **સંકટા** ભગવતી, ભીતી **ભવાની** હરો
શ્રીકાશી ! નિજ યાત્રિની સફળ સૌ આશા હમેશાંકરો. ૩૭

॥ श्रीमृत्युंजय महेर. ॥

શ્રીમૃત્યુંજય મ્હેરથી દિન દશે, પ્રારબ્ધના શેષથી
છુટયો તાવ; સુપુત્ર, સર્વ હરખ્યાં, સંબંધિયો સ્નેહથી,
કુલકત્તે સુત **રામશંકર** ગયો, સેવા કરી આઠ દી
માશીનો સુત **વિશ્વનાથ** જ ગયો, હખેં ગયાજી થઇ. ૩૮
ચિંતા રાવળપિંડિ મારગ જતાં અત્યંત ચિત્તે હતી
આવી **શ્રીહનુમાન**, હિંમત મ્હને આપી ગયા વેગથી,
તેવો અત્ર મહાજ્વરાતુર મ્હને ઉદ્ધારવા ભાવથી
આવી **ભૈરવનાથ**, હાથ ગૃહિને ઊગારિયો તાવથી. ૩૯
સાથીનાં સરવે સુખે પરવરી આવ્યાં **અયોધ્યા** જઇ
આજ્ઞાથી અતિ આગ્રહે સઊ સહે તે **પ્રેમ** બ્હેની ગઈ,
તાવે પીડિત, આ સમે ન મુજને યાત્રા **અયોધ્યા** થઈ
વ્યાધી ગ્રસ્ત પડી રહ્યો, ઘર વિષે,શ્રીરામ ગ્રૂઠયા નહીં.૪૦
કાશી ક્ષેત્ર બહાર, અંતર ગૃહી, યાત્રા સઊને થઇ
સંબંધી જન કોયના મનવિષે યાત્રા ન બાકી રહી,
પંચક્રોશ પરિક્રમા પણ કરી આવ્યાં સઊએ ફરી
પંચક્રોશ પરિક્રમા મુજવિના ન **પ્રેમબ્હેને** કરી. ૪૧
પ્રેમે પ્રેમ તજી મ્હને નવ ગઇ, તાવે પડયો ભાળતી
યાત્રા પૂર્ણ તમામ તે દૃઢ મને સેવાવિષે માનતી,
સાનંદે સહતી સ્વભાવ મુજનો, સત્પ્રેમ દર્શાવતી
સાચા સદ્‌ગુરૂ ભાવથી સતત તે, સેવા કરે સ્નેહથી. ૪૨

પીડાતી પ્રતિયામ તે નિજગૃહે મ્હોટા મૃગીરોગથી
આવી અત્ર, તથાપિ સર્વ મનમાં તે વ્યાધિ ભીતી હતી,
કર્તી સેવન માહરૂં સતત તે, રે'તી ફળાહારથી
સદ્યે મુકત કરી, કરી બહુ કૃપા, વિશ્વેશ્વરે રોગથી. ૪૩
સદ્યે સશ્રિક નાનુશંકર અને મા મોઘજી ભાઇની
કાશી ક્ષેત્ર થકી ગયાં ઘરભણી, તે સાથ ગૈ રૂક્મણી,
આશી, ચંચળ, પ્રેમબ્હેન, ઉમયા, ઇછા, ન ઘેરે ગયાં
લૈને સાથ જવા; સશક્ત મુજને, ક્ષેત્રે નિરાંતે રહ્યાં. ૪૪
ઘેરાયો દિન વીસ ઉષ્ણ જ્વરથી, પાપે પિડાયો અતિ
આશા જીવનની જરાય મુજને તેવે સમે ના હતી,
પ્રારબ્ધે જ્વર મુકત, સત્વર થયો, હર્ષ્યાં સઊનાં મન
શ્રી વિશ્વેશ્વરની કૃપા બહુ થઈ, પામ્યો પુનર્જીવન. ૪૫
શુક્રાંતર્ગત રાહુની ઉતરતી પીડા દશાએ કરી
જન્મ સ્થાન બિરાજતા બુધ સહે શુક્રે સુરક્ષા કરી,
કાશી ક્ષેત્ર વિષે વિમુકત ન થયાં પ્રારબ્ધ બાકી રહ્યાં
સદ્યે મ્હોતથકી બચ્યા, પણ રહ્યા સંસારમાંહે વહ્યા. ૪૬
ન્હાયો ઉષ્ણજળે દિન ત્રય ગૃહે, સ્ફૂર્તી જણાઇ દીલે
શ્રી ગંગાજળમાં કર્યું સ્નપન મ્હેં, ભાવે ચતુર્થી દિને,
પ્રાયશ્ચિત કરી, કર્યું જ્વર વિમુકતી સ્નાન, દૈ દાન, ને
દેવ, બ્રાહ્મણ, સાધુ, સંત, અતિથી, સંતોષિયા સર્વને. ૪૭
ચંપાષષ્ટિ દિને સ્વજન્મ દિવસે ઉત્સાહ વાધ્યો ઘણો
શ્રીવિશ્વેશ્વર, ભૈરવાદિક તણાં, ભાવે કર્યાં પૂજનો,

આરંભ્યું નવમી દિને પુનરપિ શ્રીવિશ્વનાથાર્ચન.
ગંગાસ્નાન, શિવાર્ચને, પ્રતિદિને આનંદ વાધે મન. ૪૮
કાશીથી સુદ સપ્તમી દિન હતી, ઉત્થાનની આશ જે
તે તો ભૈરવ નાથની ન મરજી, તેથી થઇ વ્યર્થ તે,
સાસૂજી હરિભાઈનાં અણુચિતાં માંદાં થયાં એ સમે
રોકાઇ સરવે રહ્યાં, કયમ તજી તેને જઇયે અમે. ૪૯
માતાયે નિજપુત્રિને અનુમતી આપી ગયાજી જવા
માત્રેચ્છા વશ વર્તિની દ્વિજ સહે ઈચ્છા ગઈ સારવા,
આજ્ઞાયે નિજ માતની ઝટ કરી આવી ગયા શ્રાદ્ધ તે
માતાની બહુ સારવાર કરતી, માની ખરા દેવ તે. ૫૦
કાશીક્ષેત્ર વિષે, પવિત્ર સદને, શ્રી અગ્નિહોત્રી ગૃહે
ગીતા, વિષ્ણુ સહસ્રનામ, સુણતાં, પ્રાણાંત એકાગ્રહે,
સંબંધી, સ્વસુતા સમક્ષ સુખથી થૈ પૂત પ્રાયશ્ચિતે
શ્રી વિશ્વેશ્વર ધામ તે પરવર્યાં, લેખાય સદ્ભાગ્ય તે. ૫૧
કૃષ્ણે માર્ગશિરે દ્વિતીય દિવસે પ્રાતઃશમી તે ગયાં
દુઃખી આ જનમે જણાય, પણ તે વિશ્વેશધામે ગયાં,
શ્રી કાશી સુખવાસ, ખાસ મરવું, આવું સઉકો ચહે
ગંગાતીર મહાશ્મશાન શરણું, પુણ્યાતમા કો લહે. ૫૨
શ્રી કાશીકર આદિ જ્ઞાતિ સુહૃદો આવી મળ્યાં ત્યાં સઉ
શ્રી ગંગા મણિકર્ણિકાતટ થયા, દેહાંત સંસ્કાર સૌ,
શ્રી ગંગાતટ સર્વ ઉત્તર ક્રિયા સત્પુત્રિ હસ્તે થઈ
જ્ઞાતી ભોજન, દાન આદિક થયાં, બાકી ન કાંઇ રહી. ૫૩

કાશીના સુતનો જમાઈ પણ ત્યાં શ્રીકાલિકત્તા થકી
આશ્ચર્યે હરિભાઇ પુત્ર મુજનો, આવ્યો તહાં વેગથી,
સાસૂની સઘળી ક્રિયા અટપતાં, સ્નેહે મળી સર્વને
આજ્ઞાએ નિજ દેશ પાટણ ગયો, તેડી મણી બ્હેનને. ૫૪

॥ अथ श्री आनंदवन आनंद ॥

॥ ओ मानंद नं तथैवच शिवा ऽऽ वासश्च वाराणसी ॥
॥ श्री काशी च महास्मशान मविमुक्त क्षेत्रमित्यादिभिः ॥
॥ सार्थैर्नामनिरुक्तिभिस्त्रि जगति प्रख्याय माना पुरी ॥
॥ कशी मुक्ति विमुक्तिदा विजयते श्री विश्वनाथाश्रिता ॥ १ ॥

કાશીક્ષેત્ર વિશાળ શંકરપુરી, તે મધ્ય વારાણસી
તે મધ્યે અવિમુક્તક્ષેત્ર, શિવજી નિત્યે રમે જ્યાં વશી,
શોભીતા અવિમુક્તક્ષેત્ર વચમાં લેખાય અંતર્ગૃહી
શ્રી ગંગાજળથી પવિત્ર તટ બે શ્રીમોક્ષલક્ષ્મી રહી. ૫૫
કાશીક્ષેત્રતણો મહાન મહિમા વિશ્વે સુવિખ્યાત છે
બ્રહ્મા, શંકર, વિષ્ણુ, વાસવ, સઉ કાશી ગુણો ગાય છે,
સર્વાશીપ્રદ એક ચૌદ ભુવને કાશી પ્રકાશાય છે
શ્રોત સ્માર્ત પુરાણ શાસ્ત્ર સઘળે કાશી પ્રશંસાય છે. ૫૬
કાશીક્ષેત્ર અસંખ્ય તીર્થ મહિમા છે વર્ણવેલો બધે
કાશીખંડ, પ્રકાશ, દર્પણ, અને કાશી મહાત્મ્યાદિકે,
બ્રહ્મા, શેષ, સરસ્વતી પણ થકે, હું વર્ણવી શું શકું ?
કાશી દર્શન હર્ષ કર્ષિત મતી, હું હર્ષ ઘેલો લખું. ૫૭

કાશીક્ષેત્ર વિષે વિશેષ નિવશી સંબંધનીયો સહે
ગંગાસ્નાન, સુરાર્ચનો પ્રતિદિને કર્તા યથાશક્તિયે,
જે આનંદવને, ન નંદનવને આનંદ, તે સર્વથા
વિશ્વેશે અવિમુક્ત, મુક્તિનગરી, તેની કહું શું કથા. ૫૮
શ્રીવિશ્વેશ્વરના ત્રિશૂળપર જે નિત્યે વિરાજી રહી
ત્રૈલોકી પ્રલયે નસે, પણ કદા કાશી પ્રણાસે નહીં,
શ્રીકાશી સતતે ત્રિશૂળપર શ્રીવિશ્વેશ્વરે છે ધરી
વિશ્વે વંદિત વિશ્વનાથ નગરી કાશી પ્રકાશી રહી. ૫૯
કાશી કલ્મશ નાશિ, આશિ પુરણા, પૂર્ણું પ્રકાશી રહી
વિશ્વ ખ્યાત, અશેષ કલેશ વિસરે, વિશ્વેશ્વરે વિગ્રહી,
પૂર્ણાનંદ પ્રકાશિની ભગવતી જ્યાં અન્નપૂર્ણા વસે
લોકાલોક વિલોકને પણ કદી થાવે ન ઇચ્છા કશે. ૬૦
વર્ણા ઉત્તર, સ્વધુંની સહ ભળે, એશી મળે દક્ષિણે
પંચક્રોશ મહેશધામ પ્રવદે, તે બે નદી મધ્યને,
પંચક્રોશ પવિત્ર મોક્ષદ ભુમી, આનંદ નામે વને
કર્તા ખાસ નિવાસ, સર્વ જનને આનંદ વાધે મને. ૬૧
જ્યાં જોરાવર બાદશાહ યવને ધર્માંધ થૈને ફરી
ઊખેડી સુરમંદિરો વિધવિધાં, મ્હોટી મશીદો કરી,
નાના નાસ્તિકના ઉપદ્રવ થતાં, લેશે ન શોભા સરી
ફૂટાતી બહુકાળથી ન ખરતી, ફૂટસ્થ કાશી પુરી. ૬૨

॥ काशीक्षेत्रेयथाशक्ति कृतदर्शनसंस्मृतिः ॥

શ્રીવિશ્વેશ જટાસરી ત્રિપથગા, ગંગા જગત્ પાવની

કાશી ઉત્તર વાહિની સુરનદી, પાપૌઘ સંહારિણી,
કર્તાં સ્નાન, નિપાન, અંતર બહિ:, શુદ્ધિપ્રદા સર્વથા
જેથી શોભન વિશ્વનાથ નગરી, મોક્ષૈક લક્ષ્મી સદા. ૬૩
શ્રી ઢુંઢીગણુનાથ ભકતજનનાં વિઘ્નેશ વિઘ્નો હરે
પ્રોદ્દંડ પ્રભુ કાળ ભૈરવ ધરી, રક્ષા હંમેશાં કરે,
શ્રીગંગા બહિરંતરંગ મળને સદ્યે હરે સ્નાનથી
સર્વાશીપ્રદ કો પુરી ત્રિજગતે કાશી સમાને નથી. ૬૪
શ્રીવિશ્વેશ્વરના સમર્ચનથકી સદ્યે વિમુકિત મળે
ભંડારો ભરપૂર ભકતજનના શ્રી અન્નપૂર્ણા ભરે,
સંસ્થાને ક્ષણુ મુકિત મંડપ વિષે વિક્ષેપ સર્વે ટળે
સર્વે સત્વર ચિત્તના મળ જળે, શ્રીજ્ઞાનવાપી જળે. ૬૫
શ્રી વિશ્વેશ્વર ધામ રક્ષણુ સદા શ્રીદંડપાણી કરે
શ્રીકાશીપુર કાળનો ભય મહાકાલેશ સદ્યે હરે,
સદ્યે સિદ્ધિ વિનાયક પ્રભુ સદા છે સર્વ સિદ્ધિપ્રદ
શ્રીનંદીશ્વર, તારકેશ્વર, સદા આનંદ, મોક્ષ પ્રદ. ૬૫
શ્રીસિંહ સ્થિત સંકટા ભગવતી સંકષ્ટ સંહારિણી
દુર્ગા દુર્ગતિ દારિણી, દુરિતહા, દેવી સદોદ્ધારિણી,
રિદ્ધિ, સિદ્ધિ, સમૃદ્ધિ વૃદ્ધિ કરવા સિદ્ધેશ્વરી છે ખડી
ચિત્તે ચિત્ર વિચિત્ર ચિંતિત પ્રદા શ્રીચિત્રઘંટેશ્વરી. ૬૬
શ્રીમાળી કુલ દેવતા પણુ મહાલક્ષ્મી સુલક્ષ પ્રદા
કોડીમાત લઇ સુયાત્રિક થકી કોડી હરે આપદા,
પૂરે સાક્ષિ વિનાયક પ્રભુ સમીપે સાક્ષિ કૈલાસમાં

નિર્વિઘ્ને ગણુનાયકો શિવપુરે રાખે સદા મોજમાં. ૬૭
કર્તાં પૂજન કાળભૈરવતણું. ચિંતા ટળે કાળની
શ્રી મૃત્યુંજયનું સમર્ચન કર્યે ભીતી મટે મ્હોતની,
કર્તાં દર્શન, ને સમર્ચન સદા શ્રીવૃદ્ધકાલેશનું
પામે ભક્ત, અકાળમૃત્યુ ન કદા, મૃત્યૂ રહે વેગળું. ૬૮
પીતાં અમૃત નીર ઔષધ સમું ધન્વંતરી કૂપનું
દેહી દોષ વિમુક્ત, રોગ રહિતે સાનંદ જીવે ઘણું,
ઠામે ઠામ સુરાલયો નિરખતાં શ્રદ્ધાવરે વંદતાં
પાપે ચંચળ ચિત્ત લેશ ચળવા પામે ન વાટે જતાં. ૬૯
છે આનંદવને અસંખ્ય વિમળાં તીર્થો દિશાયે દશે
તીર્થોમાં પણ તીર્થપંચક ગણ્યાં છે, સાર કાશી વિષે,
ઘાટે શ્રી મણિકર્ણિકા. ત્યમ દશાશ્વે સ્નાન મ્હેમા ઘણો
કર્વાં કેશવ, બિંદુમાધવ, અને લોલાર્કનાં, દર્શનો. ૭૦
વિદ્યાર્થી ભણતા ઘણાક નિરખ્યા શ્રીવિશ્વવિદ્યાલયે
નાના શાસ્ત્ર વિશારદો જગતમાં વંદાય ભાગ્યોદયે,
ઇશાને પરતીર વ્યાસ મુનિનો વિશ્રામ લેખાય છે
કાશી વ્યાસતણી વદાય જગમાં, વ્યાસેશ પૂજાય છે. ૭૧

॥ पंचतीर्थी, नित्ययात्रा ॥

[1] નિત્યે શ્રીમણિ કર્ણિકા તટ જઇ સંસ્નાન સંધ્યા કરી
વંદી સિદ્ધવિનાયક પ્રભુપદે તે ઘાટના ઉપરી,
વંદી શ્રીમણિકર્ણિકેશ્વરપદે, સદ્યે સરી ગૌમઠે

હુએં સત્વર મુકિતમંડપ જવું, શ્રીનિત્યયાત્રા પથે. ૭૨
[२]શ્રીવિશ્વેશ્વર પાસ ખાસ પ્રણમી સર્વાદિ આદિત્યને
વંદી દ્રૌપદિપાદ પદ્મ યુગલે, વંદી મહાવિષ્ણુને,
વાપી પશ્ચિમ દંડપાણિ ચરણે, સદ્યે કરીને નતી
નૈરૂત્યે પ્રણમી મહેશ્વર પદે શ્રીજ્ઞાનવાપીથકી. ૭૩
[३]ઢુંઢીરાજ ગણેશ વંદન કરી, [४]શ્રી જ્ઞાનવાવે સરી
શ્રીનંદીશ્વર, તારકેશ્વર, મહાકાળેશ પૂજા કરી,
[५]આવી વાવ સમીપમાં પુનરપિ શ્રીદંડપાણી સરી
શ્રીવિશ્વેશ્વરનું સમર્ચન કરી, પ્રેમે પ્રણામો કરો. ૭૪
સાનંદે સતતે પ્રણામ કરવા, શ્રીઅન્નપૂર્ણા પદે
એરીતે કરતા બધા મુનિવરો, શ્રીનિત્યયાત્રા વદે,
ગંગા મા, ગુરૂ વિશ્વનાથ સુકૃપા યોગે સુપુણ્યાતમા
યાત્રા નિત્ય કરી, કૃતાર્થ સતતે, ક્ષેત્રે વસે મોજમાં ૭૫

॥ अंतर्गृहीपरिच्छेदः ॥

॥ गोकर्णेशःपश्चिमे, पूर्वतश्च. गंगामध्या दुवारे भारभूतः ॥
॥ ब्रह्मेशानोदक्षिणेसंमदिष्टः तत्तु प्रोक्तंह्यालयंविश्वभर्तुः ।१।
પૂર્વે શ્રીમણિકર્ણિકેશ્વર, અને બ્રહ્મેશ છે દક્ષિણે
ગોકર્ણેશ્વર પશ્ચિમે, ધ્રુવદિશા, શ્રીભારભૂતેશ છે,

* એ પંચતીર્થી ગણી કાશીખંડ અ. ૧૦૦ થી ૪૦

ચોસીમે અવિમુક્ત મધ્ય ગરવી યાત્રા સહાંતર્ગૃહી
કાશીક્ષેત્ર વિષે વશી જન કરે, તે પુણ્યભાગી સહી. ૭૬
કાશીક્ષેત્ર વિશાળ ગાંગ તટ બે શ્રીમોક્ષ લક્ષ્મી વશી
એશી ને વરણા સમાગમ મહી મધ્યસ્થ, **વારાણસી**
વિશ્વેશે અવિમુક્ત, નિત્ય, **અવિમુક્ત** ક્ષેત્ર, મધ્યે સહી
વિશ્વેશાલય આસપાસ સઘળી, લેખાય **અંતર્ગૃહી.** ૭૭

॥ अथ नैमित्तिक यात्रा ॥

॥ वर्षायनर्तुसंक्रांती, मासर्क्ष दिनवासरैः॥
॥ विशिष्टा क्रियतो यात्रा, शिष्टै रिष्टफलप्रदा ॥१॥

શ્રીસભાવરણે વિનાયક બધા પ્રખ્યાત છે છપ્પન
શ્રીગૌરી નવ, આઠ ભૈરવ, અને સપ્તર્ષિયો પાવન,
દુર્ગા, ચોસઠ યોગિની, શિવમહા છે રૂદ્ર એકાદશ
દક્ષેશાદિક લિંગ અષ્ટકમહા, આદિત્ય છે દ્વાદશ ૭૮
શૈલેશ, પ્રણવેશ, તેમ અમૃતેશાદિ પ્રસિદ્ધો જહાં
બેતાળીશ શિવાલયે શિવમહા પૂજાય લિંગો તહાં,
પુણ્યાર્થી પ્રતિમાસ પુણ્યદિવશે યાત્રા કરે સજ્જનો
કાશીખંડ વિષે વિશેષ વરણ્યો છે, માર્ગ એ મોક્ષનો. ૭૯
એરીતે પ્રતિવાર, ને પ્રતિતિથી, યાત્રા મહા વર્ણવી
યાત્રા તે કરતાં જણાય હરખે નિત્યે નવી ને નવી,
એરીતે પ્રતિવર્ષ પુણ્ય દિવસે, યાત્રા કરે સજ્જનો
તે નિત્યોત્સવ સર્વ સાથ નિરખી આનંદ વાધે ઘણો. ૮૦

પુણ્યાર્થી પ્રતિ સંક્રમે નિયમથી જે તીર્થ યાત્રા કરે
તે સાયુજ્ય વિમુક્તિ લાયક સરે, કૈલાસમાં આખરે,
પંચક્રોશ પરિક્રમા નિયમથી જે વર્ષમાં બે કરે
પ્રાણી પાપ વિમુક્ત, નિર્મળ મને તે મોક્ષમાર્ગે સરે ૮૧

॥ काशीक्षेत्रे यथाशक्ति कृतायात्रा प्रकाश्यते ॥

શ્રી ગંગા, કિરણા, સમાગમ તટે પ્રાતઃ કરી સ્નાન હું
કર્તો મંગળગૌરિ પૂજન સદા, ગૌરી ગભસ્ત્યેશનું,
શ્રી ગંગાતટ ન્નાલિયેર નૃપના બાલાજીના મંદિરે
ભાળી બ્રહ્મણ ભોજનો પ્રતિ દિને આનંદ વાધે ઉરે. ૮૨
કર્વો સ્નાન, જતો હતો કદિક હું શ્રી પંચ ગંગાતટે
કર્તો દર્શન બિંદુ માધવ તણું, સ્થાને જતાં તે પથે,
સ્નાને નિત્ય મહર્ષિયો બહુ મળે શ્રી પંચ ગંગાતટે
નાના શાસ્ત્રવિનોદ વાત કરતાં આનંદ ચિત્તે વધે. ૮૩
દુર્ગાઘાટ કદી કરૂં સ્નપન જૈ, જ્યાં ધૂતપાપા મળી
કર્તો સ્નાન કદી તટે તટ જઇ શ્રી બ્રહ્મઘાટે વળી.
કર્તો પૂજન માર્ગમાં પ્રતિ દિને શ્રી પંચગંગેશનું
પાતાળસ્થિત લિંગ અદ્ભુત દિશે પ્રાચીન તે તો ઘણું. ૮૪
શ્રી ગંગાતટ ઉત્તરોત્તર દિશા જોતો ઘણા હર્ષથી
સ્નાનાર્થે સરતો તટે તટ વળી શ્રી બ્રહ્મઘાટાવધી,
શ્રી ગંગાતટ દેવ દર્શન કરી પાછો વળી દક્ષિણે
ઘાટે ઘાટ નિરીખતો ઝટ જતો શ્રી વિશ્વનાથાર્ચને. ૮૫

શ્રી ગંગા, કિરણા સમાગમ થકી જોતો જતો દક્ષિણે
જાટારાલય, રામઘાટ નિરખી, જોતો નવા ઘાટને,
શ્રી અગ્નીશ્વર ઘાટ ઠાઠ નિરખી, ને ઘોસલા ઘાટનો
ગંગા મ્હેલ વિશેષ ઠાઠ નિરખી, આનંદ વાધે ઘણો. ૮૬
ગંગા મ્હેલ નજીક દક્ષિણ ભણી શ્રી સંકટા ઘાટ છે
ત્યાંથી આગળ દક્ષિણે યમધ્રરેશે સીંધિયા ઘાટ છે,
શ્રી ગંગાતટ ઘાટ ઠાઠ નિરખ્યો શ્રી સીંધિયા ભૂપનો
મ્હોટો ઘાટ નમી ગયેલ નરખી સૌ ખેદ પામે જનો. ૮૭
વાટે ઘાટ નમેલ તે નિરખતા જોતા જતા આગળે
કર્તી દર્શન દત્તઘાટપર જે શ્રી દત્તાના મંદિરે,
શ્રી ગંગાતટ મંદિરો નિરખતા ભાવે જઈ વંદતા
આગે શ્રીમણિકર્ણિકાતટ જઇ આનંદને પામતા, ૮૮
શ્રીગંગામણિ કર્ણિકા જળ વિષે સૌ સ્નાન આવી કરે
ભાગ્યે શ્રીમણિકર્ણિકા તટ મળે. સ્નાને વિમુકતી મળે,
શ્રી ગંગાતટ ચક્રપુષ્કરણિના સંસ્નાન કુંડે કરી.
શ્રીગંગામણિકર્ણિકાતટ જળે સંસ્નાન કર્તા વળી. ૮૯
નિત્યે શ્રીમણિ કર્ણિકા પર જઇ. સ્નાન, પ્રણામો કરી
ત્યાંથી આંગળ દક્ષિણે પ્રસરતા, શ્રી ગાંગતીરે સરી,
શોભા ગાંગતટે ઘણી નિરખતા, ઘાટે સ્મશાને જતા
તે પ્રાચીન મહા શ્મશાન નિરખી, સંપ્રાર્થતા, વંદતા. ૯૦
પુણ્યાત્મા જ મહા સ્મશાન શયને પામે વિમુક્તી ખરે
કાને તારકમંત્ર યત્ર મરણે વિશ્વેશ આવી ભણે,
વંદી નિત્ય મહાસ્મશાન તટને, આનંદ સંવર્ધને

શ્રી કાશીપુરમાં પ્રવેશ કરતા, શ્રી વિશ્વનાથાર્ચને. ૯૧
શ્રી વિશ્વેશ્વરનું સમર્ચન સદા કર્તો પ્રશાંતે મને
ચિત્તે હર્ષ ઘણો થતો પ્રતિદિને શ્રી અન્નપૂર્ણાર્ચને,
શ્રી ઢુંઢી ગણરાજ પૂજન કરી, આનંદને પામતા
માર્ગે દર્શન દેવનાં બહુ કરી, સંસ્થાનમાં આવતા. ૯૨
કર્તો સ્નાન સમર્ચનો પ્રતિદિને એ રીત આનંદથી
શ્રી ગંગાતટ ખાસ વાસ કરતા, નિર્મુક્ત સંતાપથી,
કર્તો સંત સમાગમો, હરખતા વાંચી ઘણાં આગમો
આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિ સર્વ વિસરે, શાંતી રહે ચિત્તમાં. ૯૩
શ્રી મદ્ભૈરવનાથ મંદિર જઇ, કર્તો સુખે દર્શનો
શ્રી આનંદવને વિશેષ વસતાં, આનંદ વાધે ઘણો,
શ્રી વિશ્વેશ્વરગંજ આદિક ઘણાં જોયાં બજારો વળી
સર્વત્રે રસના બનારસ વિષે ભંડાર ભાળ્યા ફરી. ૯૪
આદર્શાત્મક એક અદ્ભુત શિવ પ્રાસાદ પ્રખ્યાત છે
જેમાં ચૌદશ કોતરેલ સઘળો કાશીપુરી ઠાઠ છે,
જોતાં કોતર કામ નામ સહિતે ચિત્રેલ યાત્રા બધી
શ્રી કાશીપટ; શિલ્પકામ નિરખી, આનંદ વાધે અતિ ૯૫
શ્રી વિશ્વેશ્વર ઘાટ ઠાઠ નિરખી, ન્હાતા ઘણા ભાવથી
ઘાટે ઘાટ દશાશ્વમેધ પર જૈ, ત્યાં સ્નાન કર્તો કદી,
શ્રી કાશી મનુજેશ રામનગરી દેખાય સામે તટે
શ્રી ગંગાતટથી જ વંદન કરી, જોયું નહી ગામ તે. ૯૬
આગે નારદ ઘાટ તેમજ અહલ્યા ઘાટનો ઠાઠ છે

શ્રી સોમેશ્વર ઘાટ, આગળ જતાં કેદારનો ઘાટ છે,
કેદારેશ્વર ઘાટ જૈ સ્નપન ત્યાં કેદાર કુંડે કરી
શ્રી યક્ષેશ્વર ઘાટ દર્શન કરી લોલાર્ક ઘાટે ફરી. ૯૭
એશી સંગમ રામ ઘાટ પર જૈ સંસ્નાન સદ્યે કરી
શ્રી ગંગાતટ દક્ષિણે, અવસરે સૌ ઘાટ જોયા ફરી,
જોઈ ઘાટ અનેક, ઠાઠ નિરખી ચોવાટ ચૌટાં તણો
વિશ્વે અદ્ભુત વિશ્વનાથ નગરી, ભાળી ઠરે સૌ જનો. ૯૮
કુંડો, વાવ, કુવા, પાવત્ર જળના, છે, ઠામ ઠામે ઘણા
દેવો, દાનવ, માનવે, તપ કર્યાં, તે સ્થાનમાં શી મણા ?,
ઠામે ઠામ શિવલયો, વિધવિધાં દેવાલયો છે બધે
કાશીક્ષેત્ર અસંખ્ય મંદિર તણી સંખ્યા કરી કો શકે ? ૯૯
યાત્રા શકત્યનુસાર તત્ર વિચરી, યાત્રી સઊકો કરે
વિશ્વેશાલય મુક્તિ મંડપ વિષે વિશ્રામ આવી કરે,
કાશીક્ષેત્ર તણો અપાર મહિમા, કો પાર પામી શકે ?
બ્રહ્મા, શેષ, સરસ્વતી, મુનિવરો, દેવા સુરોયે થકે. ૧૦૦
શ્રી કાશીકર **દેવશંકર** સુધી સન્મિત્રના સંગથી
કાશીક્ષેત્ર વિષે અશક્ત પણ મ્હેં યાત્રા કરી શકિતથી,
તે આનંદવને સદૈવ વિચરી આનંદ આપ્યો ખરે
ત્હેનો તે ઉપકાર કેમ વિસરૂં, આ જન્મ જન્માંતરે ૧૦૧
શ્રી કાશી નિવશી યથા સમય હું, યાત્રા કરંતો ચહું
શ્રી વિશ્વેશ કૃપા કરો, સતત હું કાશી નિવાસી થઊં,
શ્રી વિશ્વેશ અનુગ્રહે શિવપુરી કાશી વિષે ભાગ્યથી

યાત્રા, શકત્યનુસાર અલ્પ સમયે જે જે બની તે લખી. ૧૦૨

॥ एकया तद्गुणाख्यानं जिह्वयावर्ण्यते कियत् ॥

॥ रोमवत्कोटिशश्चेत्स्युस्ता स्तदा मद्गिरः क्षमाः ॥ १ ॥

શ્રી આનંદવને સુખે નિવસતાં બે માસ આનંદથી
શ્રી કાશીપુરથી પ્રયાણ કરવા ઇચ્છા ન લેશે થતી,
થાતાં ભૈરવનાથનો હુકમ શ્રી કાશીપુરી છોડવા
સંબંધી જન સર્વના અનુમતે ઇચ્છયું સ્વદેશે જવા. ૧૦૩
શ્રીમદ્‌ભૈરવનાથની શુભ કૃપા કાશીપુરે જ્યાં સુધી,
કાશી વાસ કરી શકાય સુખથી સૌને ખરે ત્યાં સુધી,
શ્રી કાશીપુર કોટવાળ હુકમ જો, કાશીપુરી છોડવા
તો કાશીપુરમાં ટકી નવ શકે એકે ક્ષણે માનવા. ૧૦૪
દેઇ; દાન, ઇનામ, ભેટ, સઉને, હર્ખે યથાશક્તિયે
શ્રી ગંગા, ગુરૂ વિશ્વનાથ ચરણો વંદી, પરાભક્તિયે,
સંબંધી સઉની લઇ અનુમતી ઇચ્છયું ગયાજી જવા.
પ્રેમી આપ્તજનો વિયોગ ન સહે આવ્યા સઉ મૂકવા. ૧૦૫
શ્રી કાશી પુનરાગમે મન કરી વિશ્વેશની પ્રાર્થના
ગંગાને પ્રણમી પ્રયાણ સમયે પ્રાર્થી પુનર્લાવવા,
આપ્તોને પ્રણમી વિદાય કરતાં વ્યાપી ઉદાસી બહુ
બેશી અગ્નિરથે ગયાશિર જવા યાત્રી સધાવ્યા સઉ. ૧૦૬

॥ इति श्री काशीयात्रा द्वितीयः समुल्हासः ॥

॥ अथ श्रीप्रकीर्णयात्रो ल्हासः ॥ ३ ॥

॥ श्री गया क्षेत्र यात्रा ॥

॥ पंचक्रोशं गया क्षेत्रं क्रोशमेकं गयाशिरः ॥
॥ पंच, त्रय, नित्रासी च पुनात्या सप्तमं कुलं ॥ १ ॥
॥ एष्टव्या बहवः पुत्रा यदेकोपि गयां ब्रजेत् ॥
॥ संतारयति माहात्म्या दश पूर्वान् दशा परान् ॥ २ ॥
॥ फल्गुतीर्थे नरः स्नात्वा दृष्ट्वा देवं गदाधरं ॥
॥ गयाशीर्षं पदाक्रम्य मुच्यते ब्रह्महत्यया ॥ ३ ॥
॥ देशे श्रीमगधे गयाशिर मितिक्रोशात्मकं विश्रुतं ॥
॥ क्षेत्रं विष्णुपदं च रुद्रपद मित्याख्यायमानं भुवि ॥
॥ फल्गोः पुण्यतटे, तथाऽक्षयवटे, विष्णोः पदे पावने ॥
॥ पुत्रः पिंड समर्पणा दिहभवे पित्रो रुणान्मुच्यते ॥ १ ॥

યાથાશક્તિ, સમાનુસાર, શિવપુ યાત્રા કરી ઉદ્યમે
શ્રીકાશીપુરથી ગયાશિર જવા ઉત્થાન કીધું અમે,
સારી શ્રાદ્ધ પિશાચ મોચન મહાતીર્થે પ્રયાણે ગયા
સ્થાને શ્રાદ્ધ ધૃતે કરી, હરખતા સૌએ **ગયાજી** ગયા. ૧

કાશીક્ષેત્ર થકી પવિત્ર જલદી પોત્રીરૂણે છુટવા
બેશી અગ્નિરથે સુખે પરવર્યા, શ્રાદ્ધે ગયાજી જવા,
વાટે એક પુનઃ પુના વિતરણી આવે, તહાં ઊતરી
રાધ્ય સ્નાન કરી ગયાશિર ગયા શ્રાદ્ધાર્થ શ્રદ્ધા ધરી. ૨

સાથે શ્યાલકપત્નિ **ચંચળ**, અને **માશી જડી** માહરી
રોઈજી મમપુત્રની પણ સહે, માતા વિના એકલી,
ઔદિચ્ય, પ્રિય **પ્રેમ** બ્હેન વિધવા છે બ્હેન જે ધર્મની
શ્રીકાશીકર સાથ માતુલ સુતા આવી વળી **રૂક્ષ્મણી.** ૩
દૈવેચ્છાવશ પૌષ શુકલ દશમે કાશીથકી નિઃસર્યા
શ્રીકાશીકર મિત્રને સહ લઇ, સૌ એ ગયાજી ગયા,
એ એકાદશિના પ્રભાત સમયે, પ્હોચ્યા ગયાજી અમે
કીધો સ્ટેશન પાસ વાસ સુખથી સદ્ધર્મશાળા શ્રમે. ૪
શ્રીકાશીકર—**દેવશંકર** અને **સંબંધિનીયો** સહે
સ્વાતંત્ર્યે સુખવાસ ધર્મસદને કીધો, યથા સ્વગૃહે;
કીધો શ્રાદ્ધ વિચાર સદ્ય સમજી એકાદશી પર્વણી
આવ્યો નોકર ગોરનો પણ તહાં, સાથે ગયા તેમની ૫
પૂર્વે **વિઠ્ઠલ શામજી** ઘર ગયાતા ગોર માંની અમે
શ્રીકાશીકર સાથ અન્યગુરૂના ઘેરે ગયા આસમે,
શ્રીમાળી દ્વિજ ગોરના ઘર ગયા, નામે **મહાદેવના**
ગાદી વારસ યોગ્ય દત્તસુત તે **નારાયણીબાઈના.** ૬
ઘેરે ગોરતણા જઈ, પદ નમી, શ્રાદ્ધાર્થ આજ્ઞા લઇ
કર્વા શ્રાદ્ધ, તમામ સામન લઈ, ચાલ્યા બજારે થઇ,
દૂરે સ્ટેશનથી ગયાપુર ખરે એકાદ છે યોજને
આનંદે પગ ચાલતા પરવર્યા સાથે લઇ સર્વને. ૭
ચાલ્યા વાટ, ગયાપુરી નિરખતા **શ્રીફલ્ગુતીર્થે** જઇ

શ્રીકાશીજીથી ગયાજીનું ભાડું રૂ. ૨-૮-૦.

તીર્થે સ્નાન વિધાન, તર્પણ કરી, સત્ શ્રાદ્ધ સાર્યું તહીં,
મધ્યાન્હોત્તર પિંડ અર્પણ કર્યાં **શ્રીવિષ્ણુપાદોપરી**
સાર્યું શ્રાદ્ધ, તથૈવ **અક્ષયવડે** પીંડ પ્રદાનો કરી. ૮
શ્રીફલ્ગુતટ, તેમ અક્ષયવડે, શ્રીવિષ્ણુના સમ્પદે
ત્રૈણે સ્થાનક મુખ્ય શ્રાદ્ધ કરતાં, પા શ્રાદ્ધ લેખાય છે,
અર્ધ શ્રાદ્ધ ગણાય છે, પણ તહાં, તે મુખ્ય મુખ્ય સ્થળે
આખું શ્રાદ્ધ ગણાય, શ્રાદ્ધ સઘળાં જો શ્રાદ્ધ સર્વ સ્થળે. ૯
તે તે સ્થાન તણો મહાન મહિમા, નાના પુરાણો કથે
શ્રદ્ધા શક્ત્યનુસાર આર્ય જન સૌ શ્રાદ્ધો કરે સત્પથે,
સત્પુત્રે સુવિમુક્ત પિતૃરૂણથી થાવા, ગયાજી જઈ
કર્વું શ્રાદ્ધ ઘટે, સ્વપિતૃ ગણનું, વંશે વિવૃદ્ધી ચહી. ૧૦
ભાળ્યાં પર્વતનાં વિચિત્ર શિખરો શ્રીફલ્ગુતીર્થે ઘણાં
જ્યાં પ્રખ્યાત, પવિત્ર, પૂર્વજતણાં છે સ્થાનકો શ્રાદ્ધનાં,
જે જે સ્થાન નિવિષ્ટ શિષ્ટ પુરૂષે શ્રાદ્ધો કર્યાં આપણા
તે તે સ્થાનક શ્રાદ્ધનાં વિધવિધાં લેખાય છે ત્યાં ઘણાં ૧૧
સૌએ શ્રાદ્ધ કરી સ્થળ ત્રયપરે એકાદશીના દિને
આશિર્વાદ લઈ સ્વતીર્થ ગુરૂનો આવ્યા સુખે સ્ટેશને,
આવી સ્ટેશન પાસ ધર્મસદને લેઇ ફળાહારને
તે રાતે પ્રભુનું કરી ભજન સૌ સૂઇ રહ્યા સ્વાસને. ૧૨
બીજેદી નિજ નિત્ય કર્મ ઝટપી રાંધી સુખેથી જમ્યા
ત્રીજેદી પણ દેવ દર્શન કર્યાં, તીર્થે ત્રિરાત્રી રહ્યા,
પ્રેરી દર્શનમાટ સત્વર જવા **શ્રી વૈજનાથે** મતી
સૌએ ચૌદશ સાંજરે હરખતા ચાલ્યા ગયાજી થકી ૧૩

॥ अथ श्रीवैजनाथयात्रा ॥

॥ नमोस्तु रावणेशाय, वैजेशाय नमो नमः ॥
॥ विघ्रेशाय च वैद्याय, जोतिर्लिंगात्मने नमः ॥ १ ॥
॥ मानुषं दुर्लभं प्राप्य वैजनाथस्यदर्शनं ॥
॥ न करोति नरो यस्तु तस्यजन्म निरर्थकं ॥ २ ॥

સારી રાત કિયૂલ, ને જસદિયા, બે જંકશનોયે ગઈ
પ્હોચ્યા પૂનમને પ્રભાત સમયે,**શ્રી વૈજનાથે** જઈ,
છેટે સ્ટેશનથી મહા શિવપુરી એકાદ ગાઉ હશે
કીધો તત્ર જઈ નિવાસ, સુખથી સદ્ધર્મશાળા વિષે. ૧૪
પ્રાતઃ કૃત્ય કરી, પ્રભાત સમયે સાથે લઇ સર્વને
ચાલ્યા પૂજકવિપ્રસાથ હરખે **શ્રી વૈજનાથાર્ચને,**
ભકતોની બહુ ભીડ તત્ર નિરખી, કષ્ટે ગભારે સરી
પૂજા સત્વર શંભુની પ્રથમદી પંચોપચારે કરી. ૧૫
આવી સ્થાનવિષે શિવાર્ચન કરી, રાંધી નિરાંતે જમી
જોવા શંભુપુરી પવિત્ર સઘળી, સાંજે ગયા ઉદ્યમી,
જોઇ શંભુપુરી, પ્રદોષ શિવનું હર્ષે કરી દર્શન
આવી આશ્રમ, વિશ્રમી, શયન ત્યાં કીધું નિરાંતે મન. ૧૬
બીજે દી શિવનું પ્રશાંત સમયે કર્વા ગયા પૂજન
કીધું શાંત મને સુષોડશવિધી રૂદ્રાભિષેકાર્ચન,

ગયાજીથી વૈજનાથનું રેલ્વેભાડું રૂ ૨-૪-૬

નૈવેદ્ય પ્રભુને નિવેદન કરી સૌને જમાડી જમ્યા
ત્રીજેદી શિવનું સમર્ચન કરી નૈવેદ્ય અર્પી જમ્યા. ૧૭
મ્હોટા દુર્ગમ દુર્ગમધ્ય શિવનું પ્રાચીન સંસ્થાન છે
ચોતર્ફે શિવમંદિરો પણ ઘણાં, મધ્યે મહા સ્થાન છે,
મ્હોટા મંદિર મધ્ય ભવ્ય શિવજી **શ્રી વૈજનાથેશ છે**
શંભુ સન્મુખ મંદિરે **ગિરિસુતા**, ઇશાન **નંદીશ** છે. ૧૮
ર્‌હાડી ભૂમિ વિષે વિશેષ તરૂની ઝાડી વિષે ઉદ્ભવ્યા
તે માટે શિવ **વૈદ્યનાથ**, જગતે **શ્રીઝાડખંડી** કહ્યા,
શ્રી વિદ્યેશ્વર, વૈદ્યનાથ, પણ તે શ્રીવૈજનાથ પ્રભુ
નાના નામ નિરૂકિતથી પ્રકટ થૈ, લેખાય વિશ્વે વિભુ. ૧૯
પૂર્વે રાવણને પ્રસન્ન જલદી અત્રે થયા પૂજને
તે માટે જગ રાવણેશ્વર કહે, શ્રીવૈદ્યનાથેશને,
વેજાનો અભિષેક, તન્મુખજળે માની મહાદેવ જે
સદૈવ પ્રકટયા, વદાય જગમાં શ્રીવૈજનાથેશ તે. ૨૦
લિંગાત્મા પરમેશ પર્વતમય શ્રીવૈજનાથેશ છે
જ્યોતિર્લિંગ પુરાણમાં પ્રથિત, તે શંભુ સ્વયંભૂ ખરે,
બારે જ્યોતિષલિંગ વર્ણન કર્યાં, શાસ્ત્રો પુરાણો વિશે
તેમાં એક **સુપર્યલીપુર** વિશે વૈજેશ પૂજાય છે. ૨૧
શ્રીવૈજેશ્વર ખાસ વાસ ગમતો કૈલાસમાંહે યથા
છે એકાંત નિવાસ લાયક સદા નિર્બાધ તે સર્વથા,
શ્રીવૈજેશ્વરમાં ત્રિરાત્ર નિવસ્યા અત્યંત આનંદમાં
કલ્કત્તે, જગદીશ, સત્વર જવા ઇચ્છા થઇ ચિત્તમાં. ૨૨

તીર્થ બ્રાહ્મણ ભૈરવાર્ચક–સુખાનંદ પ્રસન્નાતમા
ત્હેને શકત્યનુસાર દાન અરપી, સ્નેહે કરી વંદના,
શ્રીવૈજેશ્વર ફેર દર્શન ચહી સંપ્રાર્થનાઓ કરી
કલકત્તે જલદી જવા મન કરી ચાલ્યા સઉ નિઃસરી. ૨૩
ચોથેદી પુરથી પ્રયાણ કરવા ઈચ્છી તૃતીયાદિને
સંધ્યા, પૂજન, ભોજનાદિ અટપી, દૈ દાન સદ્વિપ્રને,
પૂજાન્તે પ્રણમી પ્રયાણ સમયે શ્રીવૈજનાથેશને
મધ્યાન્હોત્તર વૈજનાથ પુરથી આવ્યા સઉ સ્ટેશને. ૨૪

॥ अथ श्रीकलकत्ता महाकाली यात्रा ॥

॥ दीप्तक्षुद्वेगयोगाद्वदनहलहलंबजिह्वाग्रलीढ–
॥ ब्रह्मांडक्षौद्रबिंदुप्रबलतरभवज्जाठराग्निस्फुलिङ्गाम् ॥
॥ कालीं कंकालवेषामतुलगलचलन्मुंडमालाकरालां
॥ गुञ्जासंवादिनेत्रामजिननिवसनां नौमिपाशादिहस्तां॥१॥
॥ प्रचण्ड चण्डमुण्डयो र्महाबलैक खण्डिनी ॥
॥ ह्यनेक रुण्ड मुण्ड युग्रणे बलैकदायिनी ॥
॥ क्वचित्वशक्तिकारिणी रमाविलासदायिनी ॥
॥ मुदेऽस्तु कालिकासदा समस्तपापहारिणी ॥ २ ॥
॥ पुण्याः सन्तः परहितरता बंगदेशोद्भवा ये ॥
॥ भूमेरस्याः समुदयकृते संयतन्ते सदैव ॥

॥ गंगातीरे रुचिरधवले मंदिरे सुन्दरे ते ॥
॥ वीक्ष्यन्तें वां विमलहृदयाःपापदूर्लक्ष्यमूर्तिम् ॥ ३ ॥

એશી અગ્નિરથે ગયા, **જસદિયા** નામે મહા જંકશને
ત્યાં ગાડી બદલી સુખે ઝટ ગયા, પ્હોચ્યા ચતુર્થીદિને,
પ્હોચ્યા સ્ટેશન **હાવરા, કલકટે** આઠે સવારે અમે
જ્યેષ્ઠ સ્વાત્મજ **રામશંકર**તણા જે ઊતર્યા આશ્રમે. ૨૪
હુએઁ આશ્રમ વિશ્રમી, સઉ સુખે ત્યાં સ્નાન સંધ્યા કરી
લેઇ ભોજન ભાવતાં હરખથી, આરામ લીધો જરી,
લૈ આરામ, સ્વપુત્રસાથ ફરવા સાંજે ગયા સ્હેરમાં
સંબંધી જન સર્વને પણ મળી આવ્યા સુખે સ્થાનમાં. ૨૫
આનંદે દિન સાત તત્ર નિવશી, જોયું ફરી સ્હેર તે
સાથે બાંધવ, મિત્ર, પુત્ર, ફરતાં આનંદ વાધે બધે,
જુની તેમ નવી બજાર નિરખી દેશી વિદેશી તણી
સાશ્ચર્યેં નિરખી થયા ચકિત સૌ તે સ્હેર શોભા ઘણી. ૨૬
એંગ્લો ગુર્જર સ્કૂલ વાર્ષિક મહામેળાવડે સૌ મળ્યા
શ્રીદર્ભંગ નરેશ, દર્શન તહાં આમંત્રણે જે કર્યાં,
વર્તે આપ સનાતન શ્રુતિપથે વર્તાવતા સર્વને
એવા અત્ર **રમેશસિંહ** સરખા છે ધન્ય ભૂપાલને. ૨૭
શ્રીકાલી જગદંબ દર્શન કર્યાં, વારે રવીયે જઇ
કાલીનો મહિમા મહાન નિરખી આશ્ચર્ય પામ્યા તહીં,

વૈજનાથથી કલકત્તા ટીકટ ૧ ના રૂ. ૩—૪—૩.

શ્રીગંગાતટ ઉત્તરાયણદિને જૈ સ્નાન સૌએ કર્યું
તીર્થે શકત્યનુસાર પર્વદિવશે કાંઇક ત્યાં વાપર્યું. ૨૮
મ્હોટા સંગ્રહ સ્થાનકે વિધવિધ પ્રાચીન અર્વાચિની
જોઇ અદ્ભુત વસ્તુઓ પણ ઘણી દેશે વિદેશે બની,
ભાળી ખંડિત મુર્તિયો વિધવિધ પ્રાચીન લેખો ઘણા
સાનંદે અભિનંદતા હરખા, સ્થાને ગયા આપણા. ૨૯
માશીનો સુત **વિશ્વનાથ** પણ ત્યાં સાથે વસે પુત્રની
તેણે તત્ર ઘણા પ્રસન્ન મનથી સેવા કરી સર્વની,
સંબંધી નિજના બરાણપુરના ત્યાં **રામભાઉ** વસે
પ્રોત્સાહે પરૂણાગતો બહુ કરી તેણે સુપ્રીતી વશે. ૩૦
ગંગાસાગર સંગમે મકરનો મેળો મહા થાય છે
બેશીને જળયાનમાં દ્વિપવિષે યાત્રી ઘણા જાય છે,
ઇચ્છા તત્ર જવા થઇ, પણ તહાં ભાળી ઘણી ભીડ તે
ગંગાસાગર આળશી મન ગયું, સ્નેહી જનોના મતે. ૩૧
કલકત્તે દિન સાત ખાસ નિવશી, સૌ સાથ આનંદથી
જોઇ આપ્તજનો સહે બહુ ફરી તે સ્હેર શોભા બધી,
થાતાં નિશ્ચય, પૌષ કૃષ્ણ દશમે જાવા **જગન્નાથજી**
આપી આશિષ પુત્રને પરવર્યા રાતે સઉએ સજી. ૩૨
બેઠા અગ્નિરથે લઇ ટિકટ સૌ શ્રી **હાવરાથી** સજી.
ચાલી લોકલ સઘ **ખડ્ગપુર** થૈ સીધી **જગન્નાથજી**
રાત્રી અગ્નિરથે ગઈ દશમની, એકાદશીને દિને
સૌ સાનંદ સવાર સાત સમયે પ્હોચ્યા **પુરી** સ્ટેશને. ૩૩

॥ अथ श्रीजगदीशयात्रा ॥

॥ महाम्भोधेस्तीरे कनकरुचिरे नीलशिखरे ॥
॥ वसन् प्रासादान्त स्सहजबलभद्रेण बलिना ॥
॥ सुभद्रामध्यस्थः सकलसुर सेवा वसरदो ॥
॥ जगन्नाथः स्वामी नयनपथगामी भवतु मे ॥ १ ॥
॥ अदो यद्दारु प्लवते सिन्धोःपारे अपूरुषं ॥
॥ तदारभस्वं दुर्हणा स्तेनगच्छ परस्तरं ॥ १ ॥ ऋ.सं.मंत्रः ॥
॥ जगदीशं नमस्कृत्य रथयात्रामहोत्सवे ॥
॥ भवयात्रा विनिर्मुक्तो याति विष्णोः परं पदं ॥ १ ॥

એશી અશ્વરથે ગયા પુરવિષે સઘે સુભાગ્યોદયે
શ્રીમાળીદ્વિજ ગોર શ્રીવનવિહારી રામચંદ્રાલયે,
આત્મારામ સુશીલ તીર્થગુરૂયેપુત્રેદિનાનાથના
લક્ષ્મીમંદિરમાં મુકામ સુખનો આપ્યો, કરી ચાહના. ૩૪

॥ समुद्र स्नानमंत्र. ॥

॥ ओं नमोविश्वगुप्ताय नमोविश्वपराय ते ॥
॥ सान्निध्यं कुरुदेवेश सागरे लवणांभसि ॥ १ ॥
॥ अग्निश्चते योनिरिडाचदेहो रेतोधाविष्णो रमृतस्य नाभिः ॥

કલકત્તેથી જગન્નાથજીની ટીકીટ ૧ ના રૂ. ૪-૧૪-૦
શ્રીજગન્નાથ શાકે ૧૧૧૯-૨૦ શ્રીગુર્જરદેશાધીશ્વર અનંગભીમે પ્રસ્થાપ્યાનો લેખ છે.

॥ एवंजपन्पांडवसत्यवाक्यं ततोवगाहेतपतीं नदीनां ॥ २ ॥
॥ अन्यथाहिकुरुश्रेष्ट देवयोनिरपांपतिः ॥
॥ कुशाग्रेणापिकौंतेय नस्पृष्टव्यो महोदधिः॥३॥भा.व.अ.११४

પ્રાતઃ કૃત્ય કરી, સમર્ચન કરી, **શ્રીમજ્જગન્નાથનાં**
મધ્યાન્હે સઉ સાથ સ્નાન કરવા તીરે ગયા અબ્ધિના,
તે એકાદશિયે સમુદ્રતટ જૈ સંસ્નાન કીધું અમે
સંધ્યાવંદન તર્પણાદિક કરી હર્ખે વળ્યા આશ્રમે. ૩૫
માર્ગેઅદ્ભુત મંદિરો નિરખતા પ્રાચીન અર્વાચિનો
કર્તા દર્શન દેવનાં હરખતા, ભેટી ઘણા સજ્જનો,
પૂછીને પથ ચાલતા વિધવિધાં જોતા ઘણાં આશ્રમો
માર્ગે શંકરઆર્યનો મઠ વળી ભાળ્યો સુ સોહામણો. ૩૬
શ્રીમચ્છંકરઆર્ય વિશ્વગુરૂયે કીધેલ સંસ્થાપન
શ્રીગોવર્ધન નામના મઠવિષે કર્વા ગયા દર્શન,
તીર્થે અબ્ધિતટે અપૂર્વ મઠ તે **શ્રીશંકરાચાર્યનો**
એકાંતે નિરૂપદ્રવે નિરખતાં આનંદ વાધ્યો ઘણો. ૩૭
સ્વામી **શ્રીમધુસૂદન** પ્રવયસે, શ્રી **તીર્થ** નામા રહે
કીધાં દર્શન તેમનાં. સવિનયે, વંદી ઘણા ઉત્સહે,
પીઠાધીશ્વરથી તમામ મઠની જાણી વ્યવસ્થા ખરી
આશિર્વાદ લઇ પ્રસન્ન મનથી ચાલ્યા પ્રણામો કરી. ૩૮
સાંજે શ્રી જગદીશનાં પુનરપિ પ્રેમે કર્યાં દર્શન
આવી સ્થાન, હવિષ્ય ભોજન કરી, રાતે કર્યું આસન. ૩૯

ઊઠી સઘ સવાર પૂજન કરી શ્રીમજ્જગન્નાથનાં
ચોતર્ફે પણ મંદિરો બહુ ફરી જોયાં ઘણાં દેવનાં,
આવ્યા સ્થાન વિષે, વિશેષ હરખે સાથે ફરી સર્વના
આવ્યો થાળ, જમ્યાં સઊ, પણ અમે ભાવે કરી વંદના. ૪૦
ભારે ભૈરવચક્ર વક્ર મહિમા ભાળ્યો, જગન્નાથનો
વર્ણો વર્ણ વિભેદ ભાન રહિતે ભકતો કરે ભોજનો,
ભકતો ભાવ વિષે વિભેદ ન ગણે કો જાત કે ભાતનો
શૂદ્રસ્પૃષ્ટ પ્રસાદ ભક્ષણ કરે, રાંધેલ સૌ ભાતનો. ૪૧
ખોટી અંધપરંપરા પ્રચલતી જોઇ જગન્નાથમાં
આશ્ચર્યે નિરખી અશાસ્ત્ર મહિમા દુઃખી થયો ચિત્તમાં,
ખોટી શૂદ્રપરંપરા પ્રચલતી જોઇ અશ્રદ્ધા થઈ
શ્રદ્ધાયે પ્રભુનું પદોદક લઇ, તે ભાત લીધો નહીં. ૪૨
ભાવે ભાત ઘણાક ભક્ત જન સૌ ઘેરે લઈ જાય છે
યાત્રીના ઘર જૈ પ્રસાદ સમજી, માગી લઇ ખાય છે,
એવી અંધપરંપરા પ્રચલતી સર્વત્ર દેખાય છે
શ્રદ્ધા, શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ વર્તનવિષે ખોટી જ લેખાય છે. ૪૩
જયાં કાપાલિક શાક્ત જોર જબરૂં, તે દેશ છે નિંદિયા
દેશો દૂષિત શાસ્ત્ર વર્ણન કરે, બંગાળ ને ઓઢિયા
શ્રીકાળી, જગદીશની, સમય આ યાત્રા જગત્પાવની
તેથી તે અવની પવિત્ર, પણ છે, યાત્રા વિના પાપની ૪૪
પૂર્વે ભૈરવ ચક્ર જોર જબરૂં અત્રે હશે ચાલતું
તેથી તાંત્રિક વામ માર્ગમહિમા ચાલ્યો હશે આ વધુ,

સૌને તાંત્રિક, યાંત્રિક, ભ્રમણુમાં નાખે મહા માંત્રિકો
જેને સદ્‌ગુરૂ, શાસ્ત્ર, ઈશ્વર, કૃપા, ત્હેને ભમાવે ન કો. ૪૫
ષટ્ કર્મોહિત વૈશ્વદેવ કરવા સ્થાને રસોઇ કરી,
નૈવેદ્ય પ્રભુને નિવેદન કરી, ખાધું હરીને સ્મરી;
સાંજે શ્હેર નિરીખતા, વિચરતા, સંધ્યા તળાવે કરી,
રાતે શ્રી જગદીશ દર્શન કરી, આવ્યા મુકામે ફરી. ૪૬
રાત્રી સૂક્ત ભણી, કરી ભજન સૌ નિશ્ચિંત સૂઇ રહ્યા,
ઊઠી તેરશને પ્હેરોઠ જલદી ન્હાવા તળાવે ગયા;
ન્હાઈ, શ્રી જગદીશ દર્શન કરી, રાંધી કરી ભોજન,
સાનંદે કરવા પ્રયાણ પુરથી સૌએ કર્યું ચિંતન. ૪૭
પૌષ કૃષ્ણ ત્રયોદશી દિન અમે શ્રી મજ્જગન્નાથથી,
વંદી શ્રી જગદીશને પરવર્યા સંધ્યા સમે હર્ષથી;
શ્રદ્ધા શક્ત્યનુસાર ભેટ અરપી, લૈ આશિષો ગોરની,
આવી સ્ટેશન રાતરે ટિકટ લૈ, છોડી પુરી નાથની. ૪૮
જાતાં શ્રીજગદીશથી સુનિકટે વિખ્યાત વિશ્વે ઘણું,
આવે સ્ટેશન માર્ગમાં પ્રભુતણું શ્રી સાક્ષિ ગોપાળનું;
ખુર્દારોડ થકી જવાય જલદી મદ્રાસ, રામેશ્વર,
શ્રી રામેશ્વર યાત્રિયો બહુ જતાં જ્યાં ઊતરી સત્વર.૪૯

જગન્નાથથી શ્રી ભુવનેશ્વરની ટી. ૧ રૂ. ૦-૯-૯.

॥ अथश्री भुवनेश्वर यात्रा ॥

॥ वंगदेशं समासाद्य भुवनेशांतगः शिवः ॥
॥ गौडदेशः समाख्यात स्तत्र श्री भुवनेश्वरः ॥१॥
॥ सपादलक्षाद्भुतमंदिराणां मध्येमहन्मंडप राजमानः ॥
॥ राजोपचारैस्सततं समीज्यः पायादपायाद् भूवनेश्वरो नः॥२॥

પ્હોચ્યા શ્રી ભુવનેશ રાત અરધી, સૂઈ રહ્યા સ્ટેશને,
પ્રાતઃ શ્રી ભુવનેશમાં પરવર્યા, ઘેરે ગયા ગોરને;
ત્યાં બંસીધર નામ ગોર નિવસે કેદારનાથાત્મજ,
શ્રીમાળીદ્વિજ ગોર તે ગુણનિધી દેખ્યો, ન ધર્મધ્વજ.૫૦

તે ગોરે સુખવાસ ખાસ સઉને આપ્યો સ્વતંત્રે મહા,
આવી યોજન દૂર સ્ટેશનથકી વિશ્રામ કીધો તહાં;
સઘે બ્રાહ્મણ સાથ બિંદુસર જૈ ત્યાં સ્નાન, સંધ્યા કરી,
ભાવે શ્રી ભુવનેશ પૂજન કરી આવ્યા મુકામે ફરી. ૫૧

સંસ્થાને સઉ સાથ ભોજન કરી, કર્વા ગયા દર્શનો,
ઠામે ઠામ શિવાલયો નિરખતાં આનંદ વાધે ઘણો;
પંચક્રાશવિષે શિવાલય સવાલાખો કહેવાય છે,
ખંડેરો, શિવમંદિરો વિધવિધાં અદ્યાપિ દેખાય છે. ૫૨

મુખ્ય શ્રી ભુવનેશ મંદિર, યથા શ્રીમજ્જગન્નાથનું,
શોભે છે જગદીશ મંદિરથકી પ્રાચીન આતો ઘણું;

નિત્યે શ્રી ભુવનેશમાં પણ ઘણા હુંડા ચઢે ભાતના,
લે છે ત્યાં શિવનો પ્રસાદ સઘળા ભક્તો કરી ચાહના. ૫૩
પૂજા થાય સુષોડશોપકરણે રાજોપચારે સદા,
ભાળી શ્રીભુવનેશ વૈભવ મહા, આશ્ચર્ય પામે બધા;
લાગે શ્રી ભુવનેશ્વરાનુકરણ શ્રીમજ્જગન્નાથનું,
જુનાને વિસરી જઇ જગત સૌ ચાહે નવું ને નવું. ૫૪
રાતે સૌ શયનાર્તિ દર્શન કરી આવ્યા સુખે સ્વાસને,
ગાતા શંકરના મહાન મહિમા સૂતા નિચિંતે મને;
પ્રાતઃકૃત્ય કરી દ્વિતીય દિવશે દર્શે ગયા દર્શને,
કેદારેશ્વર, એક યોજન પરે, ત્યાં લે ગયા સર્વને. ૫૫
ઇશાને ભુવનેશથી શિવ મહા કેદારનું ધામ છે,
એકાંતે નિરૂપદ્રવે નિવસવા સંસ્થાન તે યોગ્ય છે;
લિંગાત્મા ભુવનેશ પર્વતમયે શંભુ સ્વયંભૂ યથા,
કેદારેશ્વર લિંગ પર્વતમયે શંભુ સ્વયંભૂ તથા. ૫૬
ગૌરી કુંડ વિષે વિશુદ્ધ મનથી કાયા કરી નિર્મળી,
તીર્થે તર્પણ બ્રહ્મયજ્ઞ સહિતે મધ્યાન્હ સંધ્યા કરી;
ગૌરીકુંડ તટોપરી ભગવતી ગૌરી, સમર્ચી કરી,
કેદારેશ્વરનું સમર્ચન કરી સંસ્થાન જોયાં ફરી. ૫૭

શાકે ૧૮૮ શ્રી માલવ દેશાધીશ્વર લલાટેન્દુ કેસરીયે શ્રી ભુવનેશ્વર સંસ્થાન સંસ્થાપ્યાનો લેખ છે.

મ્હોટાં અદ્દભુત મંદિરો બહુ ફરી ભાવે કરી પૂજનો,
કુંડો નિર્મળ નીર પુર્ણ નિરખી આનંદ વાધ્યો ઘણો;
શ્રી દર્ભંગ નરેશનાં પુનરપિ કુંડે થયાં દર્શનો,
દર્શશ્રાદ્ધ કરે, સનાતનપથી, ત્યાં હર્ષ વાધ્યો ઘણો. ૫૮
મ્હોટાં અદ્દભુત મંદિરો નિરખતા આનંદને પામતા,
સાંજે શ્રી ભુવનેશ દર્શન કરી આવ્યા મુકામે બધા. ૫૯
ત્રીજેદી શિવ માઘ શુકલ પડવે પ્રાતઃ કરી કૃત્યને,
ભાવે શ્રી ભુવનેશ પૂજન કરી ચાલ્યા સઊ દર્શને;
પ્હોચ્યા યોજન દૂર દક્ષિણ પથે કર્તાં ઘણાં દર્શનો,
સદ્ગ્રામે જનકેશ દર્શન કર્યાં, આનંદ વાધ્યો ઘણો. ૬૦
સેવા શંકરણી અનૂપમ હવા તે દેવ ભૂમીવિષે,
બાંધે છે બહુ બંગલા સુધનિકો બંગાળના ચૌદશે;
મધ્યાન્હોત્તર દર્શનો બહુ કરી, આવ્યા સુખે આશ્રમે,
નૈવેદ્ય પ્રભુને નિવેદન કરી, સાંજે જમ્યા સૌ અમે. ૬૧

॥ अथ स्वदेशाभिगमनम् ॥

માર્ગે ખડગપુરે, વળી નગપુરે, આકોલ, ભૂસાવળે,
સાનંદે જળગામ જંકશન થઇ, રૈ' નંદબારે પુરે;
આવ્યા સૂરત, એકદી અહમદાવાદે સુખેથી ઠરી,
મ્હેસાણું, થઇ પાટણુ સ્વનગરે આવ્યા સુયાત્રા કરી. ૬૨

રાતે શ્રી ભુવનેશથી પરવરી, પ્રાતર્દ્વિતીયાદિને,
પ્હોંચી ખડગપુરે, રહી દિન બધો રાંધી જમ્યા સ્ટેશને;
બેશી અગ્નિરથે સુખડગપુરથી રાતે લઇ સર્વને,
પ્હોંચ્યા નાગપુરે સવાર દશના યોગે તૃતીયાદિને. ૬૩
કીધો સ્ટેશન પાસ વાસ સુખથી સદ્ધર્મશાળા વિષે,
મધ્યાન્હોત્તર પાક ભોજન કરી જોવા ગયા સ્હેર તે;
સાયાન્હે પુનરેવ ધર્મ સદને આવી સુખે શાંતિયે,
રાત્રી સુકત ભણી, કરી ભજન સૌ સુઈ રહ્યા રાત્રિયે. ૬૪
ચોથે નાગપુરે રહી દિન બધો રાતે જઇ સ્ટેશને,
બેશી અગ્નિરથે નવે પરવર્યા સાથે લઇ સર્વને. ૬૫
પ્હોંચ્યા પાંચમને પ્હરોઠ સુખથી સૌ મુર્તિજા સ્ટેશને,
ગાડીની અથડામણે અધવચે રે'વું પડયું સર્વને;
સંધ્યા સ્નાન કરી, ચહાય પણ પી બે પ્હોર ઠેર્યા તહીં,
બે વાગ્યે ઝટ મુર્તિજાપુર થકી ગાડી અગાડી ગઈ. ૬૬
આકોલા પર થૈ ભુસાવળ ગયા, રાતે મહા જંકશને,
આખી રાત મુસાફરાશ્રમવિષે સુઇ રહ્યા સ્ટેશને;
બેશી અગ્નિરથે ભુસાવળ થકી પ્રાતઃસમે ઉદ્યમે,
પ્હોચ્યા શ્રીજળગામ જંકશન સુખે સાતે સવારે અમે. ૬૭
આઠે તે જળગામ જંકશન થકી તાપ્તી થઇ રેલવે,
પ્હોચ્યા આમલનેર સ્ટેશન નવે, ત્યાં સ્નાન કીધું નળે;

ભુવનેશ્વરથી ભુસાવળની ટી. ૧ ના રૂ. ૧૬–૮–૦

સઘે ત્યાં ફળનો અહારજ કરી ચાલ્યા અગાઠી અમે,
પ્હોચ્યા નંદરબાર તેજ દિવસે બે વાગતાના સમે. ૬૮

છઠ્ઠે નંદરબારમાં ઝટ જઇ વારે શુભે મંગળે,
સંબંધી જન સર્વને હરખથી ભેટયા સુખે સત્વરે;
માસાજી સદને મુકામ સુખથી કીધો મહાદેવમાં,
સાથેનાં સઉને મુકામ સુખનો ફાવ્યો મહા સ્થાનમાં. ૬૯

સત્સ્નેહે બહુ આગ્રહે સ્વજનના ત્યાં પાંચ રાતો રહ્યા,
ત્યાં **બાળાપુર** ને **બરાણપુરથી** આવી સઉયે મળ્યા;
સંબંધી જન સાથ પાંચ દિવસો આનંદથી નિગમ્યાં,
ત્યાંથી બારશને દિને સ્વજનની આજ્ઞા લઇ નીકળ્યા. ૭૦

શ્રી કાશીકર આગ્રહે સ્વજનના સ્નેહે મુસાળે રહ્યા,
સઘે પાટણ આવવા સુવિનવી આશીષ લૈ નીકળ્યા,
બેશી અગ્નિરથે સુખે પરવર્યા બે વાગતે બારશે,
આવ્યા સત્વર સ્ટેશને **સુરતના**, ત્યાં સાત વાગ્યા હશે. ૭૧

ત્યાં ગાડી બદલાય, તે નિરખતા બેશી રહ્યા સ્ટેશને,
ત્યાંથી મધ્યનિશા થતાં પરવર્યા સાથે લઇ સર્વને;
આવી તેરશને સવાર **અમદાવાદે** સઊ ઉતર્યા,
મુકી સામન સ્ટેશને વશ વિશી, સૌ સ્હેરમાંહે ગયા. ૭૨

સ્હેરે તેરશ સોમવાર નિવશી સ્નેહી સગાંને મળ્યા,

ભુસાવળથી નંદરબાર ટી. ૧ રૂ. ૧-૦-૬

ત્યાંથી ચૌશઠને મ્હેરોડ સઉની આજ્ઞા લઇ નીકળ્યા;
મ્હેસાણે દશ વાગતે અતિ સુખે સૌ સાથ આવી ગયા,
આશી સત્વર ત્યાંથકી નિજગૃહે ખેરાળુ ગામે ગયાં. ૭૩
ઇચ્છા, ચંચળ, પ્રેમબ્હેન સહિતે સીધા સધાવી અમે,
ત્યાંથી તે દિવસે સ્વપાટણપુરે આવ્યા સુખે સ્વાશ્રમે;
આધી શુકલ ચતુર્દશી શુભદિને વારે શુભે મંગળે,
આવ્યા માસ ચતુષ્ટયે સઉ સુખે યાત્રાકરી સત્વરે. ૭૪

॥ इतिश्री प्रकीर्णयात्रोल्हासः ॥ ३ ॥

॥ यात्रानुभव सार दशकम् ॥

શ્રીમદ્ ભારત ભૂમિમાં વિધવિધાં યાત્રા સ્થળો છે ઘણાં,
યાત્રા સર્વ સધાય આ જનમમાં, તે ભાગ્ય ક્યાં આપણાં ?
અલ્પાયુષ્ય અશક્ત અલ્પજીવથી, યાત્રા બધી ના બને,
શ્રદ્ધા શકત્યનુસાર માનવ કરી યાત્રા, પવીત્રી બને. ૧
જ્યાં જ્યાં પૂર્વ મહર્ષિયો નિવસતા, તે તે સ્થળો પુણ્યનાં,
એવાં ભારત ભૂમિમાં વિધવિધાં લેખાય તીર્થો ઘણાં;
તે તે તીર્થવિષે વિશેષ વિચરી, નિષ્પાપ થૈયે ખરે,
શ્રદ્ધા શકત્યનુસાર પાવન થવા, સૌ તીર્થ યાત્રા કરે. ૨
પૂર્વે તો પગ ચાલતા જન જતા, જોતા ઘણાં સ્થાનકો,
નાના તીર્થ અનુક્રમે વિચરતા, જાતાં તજાતાં ન કો;

મ્હોટા સંઘ સજી મહાજન જતા, સાથે જતા નિર્ધની,
આશા પૂરણ સર્વની પણ થતી, સત્તીર્થ યાત્રા તણી. ૩
તીર્થે આ સમયે જવાય, પણ તે ટૂટી ગયાં સાધનો,
ચાલીને પગ જાય કોક, પણ તે વિક્ષેપ પામે ઘણો;
વૈરાગી વિરલા વિના ધન સુખે તીર્થે સદા સંચરી,
યાત્રાઓ કરતા હશે, તદપિ તે દેખ્યા ન દેખ્યા ફરી. ૪

ખર્ચી દ્રવ્ય અનેક કષ્ટ સહતાં, દૂરે તજી ધર્મને,
સઘે સાધન રેલનું તદપિ હા ! નિર્દિષ્ટ યાત્રા બને,
ખર્ચી દ્રવ્ય, સુખે, સ્વધર્મ સહિતે જે તીર્થયાત્રા કરે,
દોડાદોઠ વિના પ્રશાંત મનથી, સદ્ભાગ્ય તેનાં ખરે. ૫

સ્થાને સ્થાન વિશાળ ભવ્ય, સુખની છે ધર્મશાળા ઘણી,
આવી યત્ર કરે નિવાસ ફરતા, રાજા ધની નિર્ધની;
યાત્રી સૌ સુખ વિશ્રમી, અનુભવી સારી વ્યવસ્થા ઘણી,
આપે આશિષ ધન્યધન્ય સતતે સ્વર્ગે વસે આ ધની. ૬

યાત્રા આ સમયે થઇ બહુસુખે. આનંદ આવ્યો બહુ,
સદ્ભાગ્યોદયથી જ ફેર પણ હું તે તીર્થયાત્રા ચહું;
પ્રાર્થું શ્રી પ્રભુને, થઇ **બહુદકી**, પ્રારબ્ધ હું નિર્ગમું.
એવી સન્મતિ આપશો પ્રભુ ! મ્હને "હું **તીર્થયાત્રી રમું**,
તીર્થે સાધુ સમાગમે મન રમે, દુર્વાસાઓ શમે,
વિક્ષેપ ક્ષય કારણે મુનિવરો થૈ તીર્થવાશી રમે;

તીર્થે ખાસ કરી નિવાસ, સતતે ત્યાગી બધા વૈભવો,
અંત ર્‍હોર વિશુદ્ધ ધી, દમ–દયા–દાને, તરે માનવો. ૮

નાના તીર્થવિષે વિશેષ ભટકયે નાના ઉપાધી નડે,
સદ્યે નિર્મળ થાય ચિત્ત, પણ તે એકે સ્થળે ના ઠરે;
તીર્થો શકત્યનુસાર માનવ ફરી, જો એક તીર્થે ઠરી,
એકાંતે તપ આચરે, સ્થિર મને, તો રીઝશે શ્રી હરી. ૯

પ્રાયશ્ચિત્તમશે, યશે, સુખલશે, પુણ્યાશ, ઇત્યાદિકે,
યાત્રા સૌ કરતા જણાય જગમાં, વ્યર્થાશ ઔપાધિકે;
વિક્ષેપ ક્ષય કારણે ગૃહ તજી, કો એક તીર્થે ઠરી,
એકાંતે નિરૂપદ્રવે તપ કરે, ત્હેને મળે શ્રી હરી. ૧૦

શ્રીગંગા ગુરૂ વિશ્વનાથ ચરણે પ્રાર્થું પ્રણામો કરી,
સદ્ભાગ્યોદય માહરાં પ્રભુ કરો, તીર્થે વસું હું ઠરી:
શ્રી ગંગાતટ વિશ્વનાથ નગરી કાશી નિવાશી થઊ,
એ આશી પરિપૂર્ણ ! પૂર્ણ કરશો; तत्सत् सुशान्ती ચહું ૧

શ્રી વિશ્વેશ્વરના અનુગ્રહ વશે, પુણ્યપ્રતાપે સરી,
યાત્રા ઉત્તર પૂર્વ તીર્થ વિચરી, ભાગ્યે બની તે કરી;
મૃત્યર્થે સતતે યથામતિ લખી આ પદ્યમાળા શ્રથી,
ॐ तत्सत् પરમાત્મ અર્પણ કરી, યાચું સદા સન્મતી. ૨

શ્રીમદ્વિક્રમ ઓગણીસ શત ને શીતોતરે વત્સરે,
ચંપાષષ્ટિદિને, સ્વજન્મદિવસે, ચાલૂ વયે ત્રેપને;

સ્વાનંદે મણિશંકરે ગ્રથિત યાત્રા પદ્ય પુષ્પાંજલી;
વંદી સજ્જનને સમર્પણ કરી; નિર્દોષ છે, શ્રી હરી. ૩

॥ सत्पक्षपातिनोहंसा नूनंनालीकवल्लभाः ॥
॥ गुणं गृह्णीत मादोषं नीरक्षीर विवेकिनः ॥ १ ॥

॥ ॐ तत्सत् ॥

